

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 10 MAART 1948

No. 1609

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:	Blz.
De artikelen van deze week	183
Sommaire, summaries	183
„Vrije” valutamarkten door Dr C. Goedhart	184
Het financieel aspect van de woningbouw in België door J. Paquay	186
De betekenis van het Marshall-plan voor landbouw en voedselvoorziening (III) door Ir A. H. Boerma ..	188
De scheepsbouw in 1947 door C. Vermey	190
Ingezonden stuk:	
De economische en fiscale gevolgen van de verhoging der vormaaklijheidsbelasting door J. H. D. van der Kwaast, met naschrift van L. H. Klaassen	193
Internationale notities:	
De Belgische vlissorij	193
De handelsbalans van Engeland in 1947	194
Geld- en kapitaalmarkt	194
Statistieken:	
Bankstaten	195
Stand van 's Rijks Kas	196
In- en uitvoer van België	196
In- en uitvoer van Nederland	196
Havenbeweging	197

DEZER DAGEN

beslissende ronden. Ten dele gaat dat gepaard met vriend-
schappelijke ontmoetingen. De drie Westelijke bezetters
van Duitsland beoefenden het nummer hink-stap-sprong.

Na het eerste hinkelende gedeelte van drie gesplitste be-
zettingzônes hadden de Verenigde Staten en Groot-
Brittannië de stap gedaan hun zônes economisch samen
te smelten. Onder meespelend toeschouwerschap — een-
bekende kunstgreep uit het lichte toneelrepertoire —
van de Benelux heeft men thans de sprong gewaagd.
Nóg echter bleef Frankrijk op twee gedachten hinken.
Het heeft de sprong naar volledige integratie — Trizonia —
nog niet voltooid. Wel meent het, wellicht door de morele
steun van de inmiddels bereikte toezegging van inter-
nationale contrôle over het Roergebied, die eindstreek
eens te zullen halen. Men is er zich van bewust, dat er wordt
gespeeld om hoge inzetten. Daarom waarschijnlijk hebben
de Engelsen, geboren berekenaars van voorgiften en handi-
caps, meteen een oud Russisch veto aangetast. De prijs
der Roerkolen wordt verhoogd, om het verschil tussen
kostprijs en verkoopprijs — momenteel becijferd op RM 15
per ton — te verkleinen. Tegelijk is men bezig over de
valutahervorming in Duitsland; als het niet anders kan,
in de drie zônes alleen. Het klinkt alles naar „Uw hoge
sprongen zijn gedaan, heer Graaf”, zoals Velsen tot „der
Keerlen God” zeide.

Intussen blijven de junioren temidden der kampioenen.
Gezamenlijk raakt men er van overtuigd, dat het hinkende
paard steeds achteraan komt. Op een ander deel van het
veld oefenen dezelfde spelers zich thans in ploegverband.
De Westelijke Unie zal er komen. Men is in een zeer
hoog tempo van meet gegaan, welhaast te veel belovend
voor een loop op lange afstand. Zal het een estafette
worden? De Skandinavische landen zijn nog niet in het
veld, maar zij maken aanstalten, aan bepaalde bewegingen
te zien, om in training te gaan.

Hoe staat Rusland tegenover dit alles? Het is de Neder-
landers de laatste week duidelijk geworden, dat de Russen,
zonder de krachtsport te verwaarlozen, de denksport
intens beoefenen. Een zeer deskundige betitelde hun pre-
staties op dit gebied als superschaak. „Die Entführung
in den Serail”, opgevoerd te Praag, kan dit verder be-
wijzen. Daarbij hebben zij een geoefend oog voor het voort-
durend schaak geven, zonder te vrezen voor een herhaling
van zetten. „The most scientific of sportsmen, it has
been reduced among them to perfect rule and system”;
Washington Irving had het voor hen kunnen schrijven.

Volmaakt systeemspel, dat is de leidraad van de inter-
nationale tarweconférentie. Men is het eens geworden, met
zes en dertig landen, over een overeenkomst, die voor
vijf jaar maximum- en minimumprijzen vastlegt. Zoals in
elk volmaakt systeem zijn er gaten: Rusland en Argentinië
doen met deze conventie niet mee, het Amerikaanse Con-
gres moet nog beslissen, of het haar toe wil passen. Maar
in elk geval is dit stille werk méér dan een gebaar voor de
tribune.

Van dit laatste schijnt de Nederlandse Regering de
West-Indische gebiedsdelen thans in meerderheid te
kunnen overtuigen Het Indoënesisch publiek kijkt kritisch.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

★
**OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION**

★
Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

★
World wide circulation

★
Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

*A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31. A limited number of this
Supplement remain for sale.*

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

„HOLLANDIA“

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

(Deviezenbank)

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32
100 kantoren in binnen- en buitenland

•
VOORLICHTING OP HET GEBIED VAN
IM- EN EXPORTEN, BETALINGS-
VERKEER, ENZ.

Naaml. Venn. Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Keizersgracht 706 — Amsterdam
Anno 1930

Beheer en Adviesgeving

voor

**PENSIOENFONDSEN,
STICHTINGEN,
ONDERNEMINGEN
EN PARTICULIEREN**

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;
Drs. J. H. Gispen;
Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;
Dr. F. Ph. Groeneveld;
A. C. Leeuwenburgh.

ROTTERDAMSCHЕ
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

CHEQUE-

EN

BANKGIRO-

VERKEER

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Maakt gebruik

van onze speciale rubriek
„Vacatures“ voor het
oproepen van sollicitan-
ten voor leidende functies

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

- Boekelo - Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Dr C. Goedhart, „Vrije” valutamarkten.

Frankrijk is niet het enige en eerste land, waar men na de tweede wereldoorlog een vrije valutamarkt heeft gecreëerd. Reeds eerder was dit het geval in Italië, Griekenland, Peru en Ecuador, terwijl begin Februari jl. ook Chili tot instelling van een vrije valutamarkt overging. Schr. geeft een schets van de in deze landen toegepaste systemen. De conclusie is, dat de instelling van een dergelijke vrije valutamarkt niet mag worden beschouwd als een stap in de richting van een vrijer valutaverkeer. Integendeel, de netelige vraagstukken, welke het gevolg zijn, nopen juist tot verscherping der deviezencontrôle. Creatie van vrije valutamarkten moet dus worden gezien als een noodmaatregel van landen, wier export door een inflationaire ontwikkeling in het binnenland in moeilijkheden is geraakt.

J. Paquay, *Het financieel aspekt van de woningbouw in België.*

In België werd tot aan de tweede wereldoorlog de woningbouw in hoofdzaak gefinancierd met behulp van particulier kapitaal, in de vorm van hetzij persoonlijke fondsen van de eigenaars, hetzij credietvoorschotten met hypothecaire waarborgen; de Overheid had vrijwel geen bemoeiing met financiering van woningbouw. Sinds 1945 is de activiteit van de Staat toegenomen, zodat verschillende plannen in uitvoering of bewerking zijn. Desondanks is het geboden, particulier kapitaal in de woningbouw te interesseren. Voor dit doel moeten echter de bouwkosten omlaag, een probleem, dat men thans in studie heeft. Reeds kon worden vastgesteld, dat verhoging der bouwkosten met name is veroorzaakt door verspillingen van arbeid en materiaal, door verhoogde eisen der bevolking en door een daling van de arbeidsproductiviteit.

Ir A. H. Boerma, *De betekenis van het Marshall-plan voor landbouw en voedselvoorziening (III).*

De Europese behoefte aan productiemiddelen voor de landbouw in het kader van het ERP omvat veevoeder, kunstmest en landbouwmachines. De veevoederpositie zal nog jaren precar blijven; bij kunstmest is er met name een tekort aan stikstofmeststoffen; van landbouwwerktuigen zal gedurende het eerste jaar van het ERP slechts ca 50 pCt van het door Europa gevraagde materiaal kunnen worden geleverd. Voor het ogenblik dient Nederland er rekening mede te houden, dat ondanks het ERP de agrarische importen beneden het in het Parijse rapport genoemde niveau zullen moeten blijven — als gevolg van wereldschaarste en prijsstijgingen in de V.S. — zodat het verzorgingspeil van ons volk, wat voedingsmiddelen betreft, in 1948 niet zal kunnen stijgen. De eigen agrarische productie moet dus zo hoog mogelijk worden opgevoerd.

C. Vermey, *De scheepsbouw in 1947.*

Scheepsbouw en -reparatie ondervinden nog steeds tal van moeilijkheden. Onvoldoende kolenproductie, gebrek aan staal, de vertraagde levering van tal van onmisbare onderdelen en de ontwikkeling der lonen (met name in Engeland) doen de bouwrijzen voortdurend stijgen. Het huidig peil is zodanig — en de levertijden zo lang — dat de vraag gerechtvaardigd is, of het wel verantwoord is, thans tot bouw over te gaan; het is beter, te wachten tot de bouwrijzen gedaald zijn. De bouwkosten voor een stoomschip van 3.400 ton, ingericht voor olie-stoken, met een vaartsnelheid van 12,5 mijl, zijn in vergelijking met 1939 met 255 pCt gestegen.

SOMMAIRE.

Dr C. Goedhart, *Le Marché libre du Change.*

La création de marchés „libres” pour le change étranger (comme en France) ne doit pas être considéré comme un pas vers une liberté plus étendue du change. C'est au contraire une mesure d'exception appliquée par des pays éprouvant des difficultés à l'exportation, par suite de l'inflation monétaire à l'intérieur.

J. Paquay, *Le Financement de la construction d'habitations en Belgique.*

Afin d'amener le capital privé en Belgique à financer la construction d'habitations les frais de construction doivent être diminués. Une étude de ce problème est en bonne voie d'exécution. Un premier résultat de cette étude montre que les frais de construction sont élevés à cause d'un gaspillage de la main d'oeuvre et du matériel, d'une diminution du rendement et de besoins plus compliqués de la population.

Ir A. H. Boerma, *l'Agriculture et le Plan Marshall (III).*

Les quantités de produits et de machines agricoles à importer par les pays Marshall, sous le régime du Programme de Redressement de l'Europe seront défavorablement influencées par des prix plus élevés aux Etats-Unis. C'est pourquoi le P.R.E. n'améliorera pas immédiatement la situation du ravitaillement en Europe Occidentale.

C. Vermey, *La construction navale en 1947.*

Les frais de construction navale augmentent continuellement. Pour un navire de capacité moyenne les frais de construction s'élèvent actuellement à 255 pCt par rapport à l'année 1939. Cela reflète une situation plutôt dangereuse. Avant de placer de nouvelles commandes, les armateurs devraient attendre une baisse dans les frais de construction d'une nouvelle unité.

SUMMARIES.

Dr C. Goedhart, „Free” exchange markets.

Creating „free” markets for foreign exchange (as happened in France) is not to be seen as a step towards more freedom in the flow of foreign exchange. It is, on the contrary, an emergency measure, taken by countries with export difficulties in consequence of inflationary development at home.

J. Paquay, *Financing house building in Belgium.*

In order to induce private capital to finance house building programmes in Belgium, building costs have to be lowered. A study of this problem is in process of being completed. The first result of this study is that at present building costs are high in consequence of wastage of manpower and materials, decreased labour productivity and more complicated needs of the population.

Ir A. H. Boerma, *Some agricultural aspects of the Marshall-Plan (III).*

The physical quantities of agricultural products and agricultural implements, to be imported by the Marshall countries under the ERP, will be influenced unfavourably by higher prices in the United States. For the time being, therefore, the ERP will not immediately improve the Western European food situation.

C. Vermey, *Shipbuilding in 1947.*

Shipbuilding costs are steadily increasing. For a middle-sized ship they are now 255 per cent higher than in 1939. This is rather a dangerous situation. Shipowners should wait with further orders till building costs have moved downwards.

„VRIJE” VALUTAMARKTEN.

Van de maatregelen, welke in Frankrijk zijn genomen in verband met de recente devaluatie van de franc, heeft de instelling van een zogenaamde vrije markt voor enkele sterke deviezen wel de meeste aandacht getrokken. Het is in dit verband wellicht van belang er op te wijzen, dat Frankrijk niet het enige en eerste land is, waar men na de tweede wereldoorlog een vrije valutamarkt heeft gecreëerd. Reeds eerder zijn in Italië, Griekenland, Peru en Ecuador vrije valutamarkten ingesteld, terwijl begin Februari jl. ook Chili zich bij de landen met een vrije valutamarkt heeft gevoegd. In het onderstaande zal een kort overzicht worden gegeven van de in de genoemde landen toegepaste systemen, teneinde te kunnen komen tot beantwoording van de vraag, welke betekenis aan het creëren van vrije valutamarkten moet worden toegekend.

Frankrijk.

De recente devaluatie van de Franse franc was noodzakelijk geworden in verband met de voortdurende inflatoire beweging der prijzen en lonen, die de Franse exporteurs in toenemende mate in moeilijkheden bracht. De Franse concurrentiekracht op de buitenlandse markten verminderde in zodanige mate, dat bijv. de uitvoer naar België en Zwitserland bijna geheel tot stilstand kwam.

Op 26 Januari 1948 maakte het Franse Deviezeninstituut bekend, dat de officiële aan- en verkoopkoersen van het Valutastabilisatiefonds werden verhoogd met 80 pCt, hetgeen een devaluatie van de franc met bijna 44½ pCt betekende. Tegelijkertijd werd de instelling bekend gemaakt van een vrije deviezenmarkt aan de Parijse beurs. De Banque de France werd belast met de organisatie van deze vrije markt, welke onder toezicht werd geplaatst van de vereniging van valutahandelaren. Voorlopig werd de vrije markt uitsluitend opengesteld voor U.S.-dollars en Portugese escudo's. Met de Verenigde Staten en Portugal heeft Frankrijk geen betalingsovereenkomsten gesloten. Voor toelating tot de vrije markt van valuta's van landen, waarmede Frankrijk een monetair accoord heeft gesloten, zijn uiteraard onderhandelingen noodzakelijk.

Franse exporteurs moeten de helft van de dollar- en escudo-opbrengsten hunner exporten tegen de met ingang van 26 Januari jl. vastgestelde officiële koersen verkopen aan het Valutastabilisatiefonds, terwijl de andere helft binnen bepaalde termijnen moet worden verkocht op de vrije markt. Voorts dienen alle dollar- en escudo-opbrengsten uit het kapitaalverkeer en het vreemdelingenverkeer op de vrije markt te worden aangeboden. Het Deviezeninstituut verifieert, of de aanbieding der in aanmerking komende dollars en escudo's op de vrije markt binnen de gestelde termijnen plaatsvindt. Aankopen op de vrije valutamarkt kunnen, behalve door het Valutastabilisatiefonds en de deviezenbanken, alleen geschieden door hen, die de deviezen nodig hebben voor transacties, waarvoor door of namens het Deviezeninstituut een vergunning is verleend. Zowel voor aan- als verkopen op de vrije markt is altijd de tussenkomst van deviezenbanken vereist.

Niet alle importen uit het dollargebied kunnen worden betaald met op de vrije markt gekochte dollars. Er wordt onderscheid gemaakt tussen drie categorieën essentiële goederen. De eerste categorie, die kolen en granen omvat, kan alleen van staatswege worden ingevoerd tegen de dollarkoers van vóór de recente devaluatie (frs 120 per \$), zulks om prijsstijging van deze belangrijke goederen tegen te gaan. De tweede categorie goederen, die vetten, meststoffen en aardolieproducten omvat, kan alleen worden ingevoerd met betaling in dollars tegen de huidige officiële koers (frs 214,39 per \$). Alleen voor de overige essentiële goederen worden invoervergunningen afgegeven, met behulp waarvan op de vrije markt deviezen kunnen worden gekocht. Met ingang van 13 Februari jl. is inmiddels nog een vierde invoermogelijkheid geschapen. Blijkens een

bekendmaking van het Deviezeninstituut van genoemde datum kan iedere houder van buitenlandse saldi voortaan zonder invoervergunning een groot aantal nader genoemde goederen — waartoe zowel vele voedingsmiddelen als grondstoffen en machines behoren — importeren, evenwel onder voorwaarde, dat geen aankoop van deviezen tegen francs plaats vindt.

Behalve een vrije valutamarkt werd ook een vrije goudmarkt ingesteld. In verband met de wettelijke regeling van de goudhandel diende zulks bij de wet te geschieden. Deze wet kwam tot stand op 2 Februari 1948. De socialistische fractie van de Nationale Vergadering verzette zich aanvankelijk tegen deze wet, doch zij gaf er haar steun aan, toen de Regering bij wijze van concessie tevens een ander wetsontwerp — inhoudende de intrekking der bankbiljetten van frs 5.000 — had ingediend. Bij de wet betreffende de vrije goudmarkt werd tevens bepaald, dat degenen, die niet hebben voldaan aan de bij verordeningen van 1944 en 1945 ingevoerde verplichting tot aangifte van deviezen en buitenlandse effecten, een boete verschuldigd zijn, indien zij de tot dusver clandestien aangehouden deviezen of de opbrengst van de clandestien aangehouden effecten op de vrije markt in francs omzetten. Deze boete bedraagt tot 1 Juli 1948 25 pCt; van die datum af wordt de boete iedere maand met 1 pCt verhoogd. De zojuist genoemde maatregel van 13 Februari jl. stelt thans evenwel de houders van clandestien aangehouden dollarsaldi in staat, deze saldi in goederen om te zetten zonder een boete verschuldigd te zijn.

Blijkens een door het Franse Ministerie van Financiën uitgegeven communiqué beoogt de Regering door middel van de vrije valutamarkt te komen tot een koersvorming, die een inzicht geeft in de werkelijke waarde van de franc. De Regering vreesde, dat een onmiddellijke uniforme devaluatie of te gering zou blijken te zijn en dan onvoldoende effect zou sorteren of te ver zou gaan en dan een onnodige prijsstijging zou aanwakkeren. Het stelsel der multiple koersen is slechts bedoeld voor een overgangperiode, waarna men hoopt te komen tot een uniforme, stabiele koers van de franc. Behalve het stimuleren van de export naar het dollargebied was er nog een ander, wellicht even belangrijk oogmerk van de Regering, namelijk de mobilisatie, door middel van de vrije valutamarkt, van de zeer omvangrijke, clandestien aangehouden gouden deviezenreserves.

Italië.

In Italië werd reeds in Mei 1947 een vrije valutamarkt ingesteld voor dollars, ponden sterling en Zwitserse francs. De helft van de exportopbrengsten in de genoemde valuta's moest tegen de officiële koersen worden afgedragen aan het Deviezeninstituut, terwijl de andere helft door de betrokkenen kon worden aangewend voor de betaling van importen of kon worden verkocht op de vrije markt. Aan sommige exportindustrieën werd toegestaan, 70 tot 75 pCt van de deviezenopbrengsten op de vrije markt te verkopen. Inmiddels heeft dit Italiaanse systeem een interessante wijziging ondergaan. Volgens een wet van 27 November 1947 koopt namelijk het Deviezeninstituut 50 pCt van de exportopbrengsten in dollars, ponden en Zwitserse francs alsmede de gehele opbrengst in genoemde valuta's uit het dienstenverkeer tegen koersen, overeenkomende met de gemiddelde koersen op de vrije markt in de voorafgegane maand. Op de laatste dag van iedere maand worden de gemiddelden bepaald, die gedurende de volgende maand van kracht zijn. Bij de berekening der gemiddelden worden evenwel alle noteringen van de dollar boven Lit. 650 en beneden Lit. 350 — evenals de daarmede corresponderende noteringen van de overige valuta's — buiten beschouwing gelaten, zulks teneinde abrupte koerswijzigingen te vermijden.

De Italiaanse maatregelen hadden tot doel, door middel van aantrekkelijke koersen de export te stimuleren. De

wijzigingen van November 1947 betekenden een stap in de richting van uniforme koersen. Het écart tussen de vrije koersen en de als gemiddelden van vrije koersen bepaalde aankoopkoersen van het Deviezeninstituut is uiteraard aanmerkelijk geringer dan het verschil tussen de tot November geldende vrije en officiële koersen.

Griekenland.

Een soortgelijk resultaat als door de in November in Italië genomen maatregelen is in Griekenland bereikt door de invoering, in October 1947, van een certificatenstelsel. De Griekse exporteurs en de verwervers van deviezen uit het dienstenverkeer ontvangen bij overdracht der deviezen aan de deviezenbanken een bedrag in drachmen op basis van de officiële koersen, alsmede certificaten tot een nominale waarde in vreemde valuta, gelijk aan de waarde van de aangeboden deviezen. De certificaten worden ter beurze vrij verhandeld tegen drachmen. De importeurs kunnen bij de deviezenbanken, onder overlegging van invoervergunningen, deviezen aankopen tegen betaling van een bedrag in drachmen op basis van de officiële koersen alsmede van certificaten tot een nominaal bedrag in vreemde valuta, gelijk aan de waarde der aangekochte valuta. Alleen de door de Staat geïmporteerde goederen, voornamelijk broodgraan en melk, vallen buiten het certificatenstelsel, zodat de prijzen dezer goederen niet worden beïnvloed door de koers der certificaten. Het effect van het certificatenstelsel is uiteraard, dat de officiële koersen, afgezien van de genoemde overheidsimporten, thans niet meer dan nominale betekenis hebben, terwijl de effectieve koersen — overeenkomende met de officiële koersen vermeerderd met de koersen der certificaten — door de prijsvorming op de vrije certificatenmarkt worden bepaald.

De invoering van het certificatenstelsel, die een de facto devaluatie van de drachme tot het door de vrije markt bepaalde niveau impliceerde, had tot doel de export te stimuleren. Bij de officiële koersen was de export in vele gevallen niet lonend.

Zuid-Amerika.

In Ecuador is in Juni 1947 een vrije valutamarkt ingesteld, waar deviezen kunnen worden gekocht voor de invoer, met vergunning, van niet-essentiële goederen. Daarnaast zijn er gefixeerde koersen voor importen van de categorie „essentiële goederen” alsmede hogere vaste koersen voor de invoer van „bijna essentiële goederen”.

In Peru bestaat er voor dollars en ponden sterling een vrije koers naast één officiële koers. Tot voor kort golden er voor de vrije valutamarkt maximumkoersen, die evenwel in Februari jl. zijn afgeschaft.

Begin Februari van dit jaar is voorts in Chili een vrije valutamarkt ingesteld. Slechts de exportopbrengsten van een aantal artikelen, die tezamen 25 à 30 pCt van de totale uitvoerwaarde vertegenwoordigen, kunnen voor ongeveer de helft op de vrije valutamarkt worden verkocht.

Ook in deze drie landen hield de instelling der vrije valutamarkten verband met de exportmoeilijkheden, voortspruitende uit de sterke prijsstijging in het binnenland.

De betekenis en de consequenties der vrije valutamarkten.

In de eerste plaats dringt zich thans de vraag op, of de zogenaamd vrije valutamarkten als werkelijke vrije markten kunnen worden beschouwd. Deze vraag moet ontkenmend worden beantwoord. Immers, in de eerste plaats is de vraag der importeurs op de „vrije” markten afhankelijk van de verlening van invoervergunningen, terwijl in verschillende der betrokken landen slechts bepaalde categorieën goederen met „vrije” deviezen kunnen worden geïmporteerd. Anderzijds wordt, wat het aanbod betreft, in verschillende landen slechts een deel der exportopbrengsten tot de vrije markt toegelaten, terwijl bijv. in Frankrijk,

naar wij zagen, de monetaire autoriteiten controle uitoefenen op de inachtneming van de termijnen, waarbinnen aan de verplichting tot aanbieden op de vrije markt moet worden voldaan. Bovendien is het geenszins onmogelijk, dat de koersvorming op de vrije markten door interventies der monetaire autoriteiten zal worden beïnvloed. Men kan derhalve niet zeggen dat de koersen op deze markten een indicatie opleveren van de werkelijke waarde der betrokken valuta's.

Van de verschillende thans bestaande „vrije” valutamarkten vertonen die in Italië en Griekenland de grootste mate van vrijheid. In deze landen hebben de officiële koersen — in Italië alleen wat de noteringen van dollars, ponden en Zwitserse francs betreft — in hoofdzaak nominale betekenis, daar het grootste deel der transacties met het buitenland tegen vrije koersen wordt afgewikkeld. De „zwarte” valutamarkten zijn in deze landen thans vrijwel verdwenen. In Frankrijk daarentegen bestaat naast de vrije valutamarkt nog altijd een niet onbelangrijke zwarte markt (marché parallèle). De bloei van deze zwarte markt zal vermoedelijk nog worden bevorderd door de reeds enige malen ter sprake gebrachte maatregel, op grond waarvan houders van buitenlandse saldi zonder vergunning goederen mogen importeren; vermoedelijk immers zal er een zwarte handel in deviezen ontstaan tussen deviezenhouders—niet-importeurs en importeurs—niet-houders.

Wat de consequenties van de instelling der vrije valutamarkten betreft, moet in de eerste plaats worden gewezen op de consequenties voor de landen, die tot de instelling zijn overgegaan. Dat de prikkel tot export naar „hard currency”-gebieden wordt gestimuleerd, behoeft geen nader betoeg. Daartegenover staat evenwel het nadeel der onzekerheid, welke voortvloeit uit de fluctuaties der koersen op de vrije markt. Op het moment van afsluiten der in- en uitvoertransacties heeft men immers geen zekerheid omtrent de wisselkoersen, waartegen de transacties zullen worden afgewikkeld. In hoeverre de instelling der vrije valutamarkten de mobilisatie der clandestiene goud- en deviezenreserves zal bevorderen, hangt voor een groot deel af van de mate, waarin de Overheid er in slaagt, het vertrouwen in de waardevastheid van het binnenlandse betaalmiddel te herstellen. De ervaringen, welke tot dusver in Frankrijk zijn opgedaan, zijn niet bemoedigend. De loonsverhogingen, die de Franse Regering genoodzaakt is toe te staan, doen het vertrouwen in de franc verminderen. Ook de intrekking van de frs 5.000-biljetten heeft in dit opzicht een averechts effect gesorteerd. Het wantrouwen in de franc heeft reeds geleid tot een vlucht in het goud. Vele boeren eisen zelfs voor hun producten betaling in goud. De prijzen op de vrije goudmarkt zijn vrij sterk gestegen boven de voorheen op de zwarte goudmarkt geldende prijzen. Het enige voordeel van deze ontwikkeling is hierin gelegen, dat door de omzetting van clandestiene dollarsaldi in goud via de vrije markt een deel der particuliere dollarsaldi ter beschikking van de Regering komt. Meer succes dan de instelling der vrije valutamarkt zal in Frankrijk waarschijnlijk de kort geleiden geschapen mogelijkheid tot repatriëring van clandestiene dollarsaldi in de vorm van goederen opleveren.

Voor de handelspartners van de landen met vrije valutamarkten zijn aan het nieuwe stelsel verschillende nadelen verbonden. In de eerste plaats wordt de export van de betrokken „hard currency”-landen naar de landen met vrije deviezenmarkten uiteraard bemoeilijkt. Om deze reden verzet zich bijv. Zwitserland tegen toelating van de Zwitserse franc op de vrije markt te Parijs. Voorts bestaat het gevaar, dat de koersen op de vrije markten door de betrokken monetaire autoriteiten zodanig worden gemanipuleerd, dat van valutadumping kan worden gesproken. Bovendien leidt de koersvorming op de vrije valutamarkten tot instabiele „cross rates”. „De uitbreiding van zulk een stelsel zou slechts de onzekerheid en de

monetaire instabiliteit vergroten en zou een toestand van instabiele wisselkoersen tot gevolg hebben, waaronder alle leden-landen van het Fonds zouden lijden", betoogde het Internationale Monetaire Fonds terecht in het communiqué, waarin dit Fonds zijn afwijzend standpunt ten aanzien van de instelling der vrije valutamarkt in Frankrijk bekend maakte. Van een instelling, die in het leven is geroepen om bij te dragen tot grotere monetaire stabiliteit en tot de verzekering van zo veel mogelijk stabiele wisselkoersen, kon men uiteraard moeilijk een andere zienswijze verwachten. Begrijpelijk is ook, dat het Fonds welwillend stond tegenover de wijziging, welke in November 1947 werd gebracht in het Italiaanse stelsel, waardoor een eerste stap werd gezet in de richting van herstel van uniforme wisselkoersen.

Behalve op de monetaire instabiliteit wees het Internationale Monetaire Fonds er in het bedoelde communiqué op, dat „een dergelijk stelsel, functionnerend in een land met een belangrijke handel, de loop van de internationale handel zou kunnen verstoren en een niet gerechtvaardigd wantrouwen zou kunnen doen ontstaan in de reële waarde van vele valuta's als gevolg van de klaarblijkelijke depreciatie, die zij in het Franse systeem zouden ondergaan". Op deze bezwaren werd ook sterk de nadruk gelegd door de Engelse Regering, die tot het laatste toe heeft gepoogd, de Franse autoriteiten van hun voornemen tot het instellen van een vrije valutamarkt af te brengen.

Het bestaan van vrije valutamarkten kan op verschillende wijzen tot kunstmatige verstoringen van de internationale goederenstromen leiden. In de eerste plaats wordt het voor de handelaren in de landen met vrije valutamarkten aantrekkelijk, goederen te importeren uit „soft currency"-landen tegen betaling van de officiële koersen en deze goederen vervolgens met een behoorlijke valutawinst te verkopen naar „hard currency"-landen. Voor de fabrikanten in de landen met vrije valutamarkten wordt het aantrekkelijk, grondstoffen in te voeren uit „soft currency"-landen en de eindproducten te verkopen in „hard currency"-landen. Voorts zullen de handelaren in landen met vrije valutamarkten trachten, uit „hard currency"-landen afkomstige goederen te importeren via „soft currency"-gebieden. In de eerste twee gevallen derven de „soft currency"-landen deviezenopbrengsten in „hard currency", terwijl in het laatstgenoemde geval de „soft currency"-landen sterke deviezen uitgeven, waarna zij zwakke deviezen terugontvangen. Er is de „soft currency"-landen derhalve veel aan gelegen, de bedoelde transacties zoveel mogelijk te verhinderen, waartoe verscherping van de in- en uitvoer- en deviezencontrole nodig is. Gezien deze gevaren is het volkomen begrijpelijk, dat de Engelse monetaire autoriteiten na de instelling van de vrije valutamarkt in Frankrijk onmiddellijk contact hebben opgenomen met hun Franse collega's, teneinde via een verscherping van de wederzijdse deviezencontrole de nadelige gevolgen van de Franse maatregelen tot een minimum te beperken. Als resultaat van de desbetreffende besprekingen is tussen de Britse en Franse Regeringen overeengekomen, dat de Franse invoer uit het sterlinggebied in het vervolg uitsluitend mag worden gefinancierd via zogenaamde Franse rekeningen no. 1; die onder controle staan van de Franse Regering.

Conclusies.

De bovenstaande summier beschouwingen zijn vermoedelijk voldoende om aan te tonen, dat de instelling van zogenaamde vrije valutamarkten niet mag worden beschouwd als een stap in de richting van een vrijer valuta-verkeer. Integendeel, de netelige vraagstukken, welke de instelling van „vrije" valutamarkten met zich brengt, nopen juist tot verscherping der deviezencontrole. De conclusie lijkt daarom gewettigd, dat de creatie van „vrije" valutamarkten veeleer moet worden gezien als

een noodmaatregel van landen, wier export door een inflatoire ontwikkeling in het binnenland in moeilijkheden is geraakt, dan als een vorm van liberalisering van het deviezenverkeer.

Bussum.

Dr. C. GOEDHART.

HET FINANCIËEL ASPEKT VAN DE WONINGBOUW IN BELGIË.

Vóór de oorlog van 1914.

Vóór de eerste wereldoorlog hadden de openbare machten nimmer bemoeiing met de financiering van de woningbouw.

De wet van 1889 stond de Algemene Spaar- en Lijfrentekas toe, een deel van haar beschikbare gelden te besteden om aan de werklieden de fondsen te lenen, die ze voor bouw of aankoop van hun gezinswoning nodig hadden.

Voorschotten tot een bedrag van 95 miljoen frank (1914) werden met dit doel door de Algemene Spaar- en Lijfrentekas verleend; zij hebben het bouwen of de aankoop van 65.000 arbeiderswoningen mogelijk gemaakt.

De industriëlen hebben voor hun arbeiders eveneens enkele duizenden woningen gebouwd, die dan door deze laatsten werden gehuurd. Vooral de krachtsinspanningen, die door de mijnen werden geleverd, zijn hier van belang geweest.

In het kort mag worden gezegd, dat tijdens de 19de en in het begin van de 20ste eeuw enkel private kapitalen, ofwel de persoonlijke fondsen van de eigenaars, ofwel de kredietvoorschotten met hypothecaire waarborgen, in de woningbouw werden belegd.

De openbare machten, Staat, provincie, gemeente, bemoeiden zich, zoals gezegd, niet met het financieren van de woningbouw voor de middenstand.

Van 1920 tot 1940.

De woningbouw werd door de oorlog volledig stilgelegd, maar werd na het einde der vijandelijkheden op krachtige wijze hervat, hoewel de kostprijs gestegen was in verhoudingen die men destijds voor overdreven aanzag.

De Regering heeft aan de geteisterden vergoedingen uitgekeerd, die het geheel van de geleden schade beliepen. De Dienst voor de Vervoorde Gewesten heeft voor de geteisterden, die het wensten, ongeveer 35.000 huizen herbouwd.

De wet, die tot de oprichting van de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken besluit, werd goedgekeurd. Daar de gemeenten zelf niet bouwen noch rechtstreeks de woningbouw financieren, voorziet deze wet dat de woningbouw door gemeentelijke en gewestelijke maatschappijen zal worden gefinancierd.

Dank zij de eerste fondsen, die rechtstreeks door de Staat werden voorgeschoten, hebben de lokale maatschappijen, die door de Nationale Maatschappij goedgekeurd werden, een bouwpolitiek kunnen beginnen voor huizen, die aan huurders voorbehouden bleven.

Nochtans werden, volgens het Nationaal Instituut voor Statistiek, van de 700.000 woningen, die tussen de beide oorlogen werden gebouwd, slechts ongeveer 60.000 opgericht door de lokale maatschappijen van de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken. Ongeveer 20.000 van deze huizen werden verkocht; de fondsen werden voor een groot deel door de Algemene Spaar- en Lijfrentekas voorgeschoten.

De Algemene Spaar- en Lijfrentekas zelf leverde het geld voor de aankoop en het bouwen van ongeveer 180.000 huizen en dit voor een totaal bedrag van fr. 3.250 miljoen.

De eigenaars van deze woningen beschikken over persoonlijke gelden, die minstens 30 pCt van de waarde van de verworven woning bedroegen.

Behalve de huizen, gebouwd door de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken, waarover wij hoger spraken, en de leningen van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, werden alle andere woningen door de particulieren zelf gebouwd, ofwel met eigen middelen, ofwel dank zij de hulp van maatschappijen voor hypothecaire leningen.

De Staat heeft de opbouw van huizen voor de mindere klassen bevoordeeld door te zijnen laste te nemen de interestverschillen tussen het bedrag der leningen en het bedrag der voorschotten toegestaan aan de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken en door het verlenen van premies, toegestaan aan meer dan 100.000 kleine eigenaars.

Het is een feit, dat de beperkte bemoeiing van de openbare macht met de bouw van woonhuizen tot gevolg had, dat vele huizen werden gebouwd voor burgers en middenstanders en veel te weinig huizen voor de werkmans.

Samenvattend kan men zeggen, dat gedurende deze periode het grootste deel der fondsen, gebruikt voor de bouw van volkswoningen, werd voorgeschoten door de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, terwijl de Staat enkel voor een klein deel tussen kwam; anderzijds was de woningbouw door particulieren zeer belangrijk.

Sinds de bevrijding.

De hoge kostprijzen in het bouwbedrijf schrokken vele particulieren af, die niet over voldoende geldmiddelen beschikten.

De wederopbouw voor geteisterden genoot de volle aandacht der openbare machten. Voorshands werd de wet op de oorlogsschade, een groote financiële inspanning, goedgekeurd; naar de verklaringen van de Minister van Financiën werden sinds 1940 voor meer dan 26 milliard kredieten opgenomen, waarvan 12 milliard voor het private domein en meer dan 14 milliard voor het openbare domein. Men mag dus inderdaad wel zeggen, dat door het Belgische Gouvernement ten voordele der geteisterden een reusachtige financiële inspanning werd geleverd.

De particulieren van hun kant hebben op intensieve wijze gebouwd. Het is echter een feit, dat wegens de hoge kostprijzen in het bouwbedrijf weinig arbeiderswoningen werden gebouwd.

Gedurende het jaar 1947 bijvoorbeeld werden in België door de openbare machten, met de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken als tussenpersoon, slechts 4.000 woningen op stapel gezet, waarvan minder dan een vierde nu reeds bewoonbaar is, terwijl men het aantal huizen gebouwd door particulieren op ongeveer 20.000 schat.

Van haar kant heeft de Algemene Spaar- en Lijfrentekas de aankoop en de opbouw gefinancierd van arbeiderswoningen en wel als volgt:

in 1946 zijn 6.975 leningen toegekend, waarvan 6.278 leningen voor aankoop van oude en nieuwe woningen, en de rest, zijnde ongeveer 700, voor nieuwbouw;

in 1947 zullen deze cijfers waarschijnlijk verdubbeld zijn.

Begin 1947 gaf het Belgisch Gouvernement aan de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken toestemming een lening uit te schrijven ten bedrage van 1 milliard fr. met het oog op het bouwen van woningen voor mijnwerkers; 300 miljoen werden onderschreven door de Algemene Spaar- en Lijfrentekas; 500 miljoen door een voorschot op de Rijkskas en 200 miljoen door het Pensioenfonds voor Mijnwerkers.

Voor het jaar 1948 beoogt de Staat toestemming voor de Nationale Maatschappij om één milliard fr. te lenen voor het bouwen van woningen voor mijnwerkers en 600 miljoen voor het bouwen van woningen voor andere categorieën werklieden. Anderzijds stelt het Ministerie van Economische Coördinatie de financiering voor van een

bouwplan ten voordele van de arbeiders voor een bedrag van 2 milliard fr. per jaar, en dit gedurende tien jaar. Dit plan schijnt wel zeer interessant en draagt de algemene goedkeuring weg, maar het eigenlijke financieringsprobleem is nog ver van opgelost.

De Regering heeft ook de oprichting voorzien van een autonome kas voor oorlogsschade, welke de financiering zal centraliseren van de vergoedingen voor oorlogsschade.

Men denkt op die wijze aan de geteisterden vergoedingen uit te betalen voor een bedrag van 35½ milliard fr. in 15 jaren.

De financiering zou gedekt worden door belastingen ten belope van 2½ milliard per jaar. Om nu gedurende de eerste jaren de financiering te verzekeren, werd voor 1948 een lotenlening van 3½ milliard fr. uitgeschreven. In een zeer korte tijdsperiode is zij volledig onderschreven.

Het probleem der financiering van de wederopbouw wordt echter in zijn geheel steeds acuter. In de huidige omstandigheden liggen belangrijke kapitalen vast, hetzij in bankpapier, hetzij in goederenvoorraden. Deze voorraden zijn opgehoopt zowel bij particulieren, de kleinhandelaar en de tussenpersonen als bij de importeur en producent. Deze ophoping wordt veroorzaakt door de vrees voor een nieuwe oorlog en voor prijsverhoging.

In België bouwen de particulieren enkel dan, wanneer zij zeker zijn belangrijke en onmiddellijke inkomsten uit deze belegging te kunnen halen, en alleen industriële en commerciële gebouwen beantwoorden aan deze voorwaarde. Zij bouwen ook voor families, maar dan meer om te verhuren aan anderen!

De wet verbodt ten andere tot heden toe woongebouwen te verhuren tegen een bedrag hoger dan 140 pCt van de huurprijs van 1939. De nieuwe huurwet nu staat een verhoging toe van 70 pCt vanaf Januari 1948.

Het is noodzakelijk private kapitalen te investeren in het bouwen van woningen: dit is het hele probleem.

De hoge kostprijzen in het bouwbedrijf echter maken het bouwen door particulieren inderdaad zeer moeilijk, maar kan de Staat de last dragen van een massa-bouw?

De kostprijs der woningen, gebouwd door de maatschappijen erkend door de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken, schommelt tussen 225.000 en 280.000 fr.; dit betekent een last van 1.200 tot 1.500 fr. per maand als huur, terwijl de meerderheid der arbeiders 3.000 fr. tot 4.000 fr. verdient.

Deze kostprijs bedraagt vier en een halve maal meer dan vóór 1940, terwijl de lonen der ambtenaars op ongeveer 225 pCt gebracht zijn en de levensduurte het coëfficiënt 3½ benadert, en de lonen der werklieden in de industrie ongeveer het coëfficiënt 3 bereiken.

Als men een vergelijking maakt tussen de levensduurte, de lonen en de kostprijzen, kan men vaststellen, dat de huidige toestand in België nog gunstiger schijnt dan in de andere landen: België is toch ook nu nog het land waar men betrekkelijk goedkoop en goed bouwt.

Het Nationaal Instituut voor Woning en Huisvesting, hetwelk het studie-, inlichtings- en documentatiecentrum der Instituten voor Huisvesting is, heeft op dit ogenblik een reeks studiën ondernomen met het doel de kostprijzen in het bouwbedrijf te verlagen. Deze studiën laten ons reeds nu toe vast te stellen, dat de verhoging der kostprijzen is veroorzaakt door de veelvuldige verspillingen van werkrachten en materiaal, door de vermeerdering der eisen van de bevolking, die meer ruimte en meer comfort vraagt, maar ook door een zekere vermindering van de productiviteit der arbeiders. Indien dit productievermogen der arbeiders inderdaad ongeveer 25 pCt gedaald is, dan bereikt het echter in België nog een hoger peil dan in andere landen.

De studiën met betrekking tot het financieringsprobleem moeten worden aangevuld met onderzoekingen en proefnemingen op de verlaging van de kostprijs, daar deze twee problemen ten nauwste met elkaar verbonden zijn. Het is

nutteloos te trachten kapitalen te zoeken en de lasten der leningen door de gemeenschap te laten dragen, indien niet alle maatregelen zijn genomen om voor de woningen tot lagere prijzen te komen.

Het lijkt wel onwarschijnlijk, dat de Staat ieder jaar zal kunnen beschikken over 4 tot 5 milliard fr., die nodig zijn om te voorzien in het gebrek aan woningen. Men heeft ten andere kunnen merken hoe moeilijk het was om het eerste milliard voor de mijnwerkerswoningen bijeen te brengen. Het is dan ook absoluut noodzakelijk de medewerking te verzekeren van een maximum aan privaat kapitaal.

Men moet ten allen prijze trachten de inlagen bij organismen als de Algemene Spaar- en Lijfrentekas te verhogen, opdat deze in staat zou zijn een zo ruim mogelijke hulp te bieden bij de wederopbouw.

Voor de Algemene Spaar- en Lijfrentekas is op dit gebied een zeer voorname taak weggelegd. Zo werd in 1947 het „bouwsparen” ingericht, met het doel de arbeider te helpen bij het verzamelen der fondsen nodig om zich een eigen huis aan te schaffen.

Deze methode zal ongetwijfeld belangrijke fondsen voor de wederopbouw opleveren, gelukkiglijk, want men moet aan de geëisterden de gelegenheid bieden hun woning te herbouwen; de vreemde mijnwerkers moeten gehuisvest worden en er moet gezorgd worden voor de jonge gezinnen en voor de families, waarvan de kinderen groter worden en die geen geschikte woning vinden. Op deze wijze wordt aan allen, die slecht gehuisvest zijn, de gelegenheid gegeven zelf moeite te doen om hun huisvesting te verbeteren.

Iedereen is er zich wel van bewust, dat het nodig is hierbij af te zien van iedere politieke of filosofische beschouwing en dat een uiterst praktische geest gewenst is door iedere methode aan te wenden, die in staat is de woonruimte te vermeerderen.

De Belgische specialisten tonen veel interesse voor het Hollandse systeem, dat er in bestaat voor de private kapitalen, die werden geïnvesteerd in woningbouw, een compensatie te voorzien in de vorm van een subsidie bestemd om het deficit te dekken tussen het bedrag der belastingen, van de interest, van de terugbetaling, van onderhoud en het bedrag van de huur, welke men zou kunnen bekomen. Deze Hollandse proefneming wordt door het Nationaal Instituut voor Woning en Huisvesting van zeer nabij gevolgd.

Sommigen hebben ook van de oprichting van een speciaal fonds gewaagd, hetwelk automatisch zou gevoed worden bij voorbeeld door taksen en belastingen. De verwezenlijking van dit plan zou wel vele voordelen bieden, maar opdat dit fonds van enig nut weze, zou men reeds over zeer belangrijke inkomsten moeten beschikken. Het is een feit, dat het niet terugbetalen van het kapitaal en de interesten zou toelaten te bouwen onder uitzonderlijke voorwaarden. Men heeft reeds op het oog een verhoging der voorafnamen voorzien voor de sociale veiligheid. Het totaal bedrag van de lonen, die als basis dienen voor deze voorafnamen, belooft meer dan 50 milliard fr. per jaar; 1 of 2 pCt zou toelaten jaarlijks te beschikken over een som van 500 miljoen tot één milliard; dit zou voldoende zijn om ongeveer 2.000 tot 4.000 woningen te bouwen.

Om het bouwtempo te verhogen, stellen anderen voor hetzij het toekennen van premies door de openbare instanties aan personen met bescheiden inkomsten die een woning bouwen, hetzij het verhogen der hypothecaire leningen tot 90 pCt van de waarde van het huis; een deel van dit voorschot zou dan door de Staat zelf gewaarborgd zijn. Een plan in deze zin is ter studie in het Belgische Parlement.

Zoals uit dit alles blijkt bevindt België zich, in het begin van dit nieuwe jaar, voor het zeer moeilijk probleem van de financiering van de wederopbouw. De

Regering stippelde haar politiek in deze nog niet nauwkeurig uit. Wel is het zeker, dat de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, welke door haar belangrijkheid ongeveer het spaarmonopolie bezit in België, in deze financiering een zeer voorname rol zal spelen.

Brussel.

J. PAQUAY.

DE BETEKENIS VAN HET MARSHALL-PLAN VOOR LANDBOUW EN VOEDSELVOORZIENING (III).

Na een algemene inleiding werd in een vorig artikel reeds ingegaan op de voornaamste agrarische problemen, die bij de in October en November jl. te Washington gehouden conferenties tussen de Amerikaanse Administratie en vertegenwoordigers van het „Committee of European Economic Cooperation” naar voren zijn gekomen ¹⁾. Hieronder volgen nog enkele andere vraagstukken, die daarbij tevens aan de orde kwamen.

De Europese behoefte aan productiemiddelen voor de landbouw.

Deze productiemiddelen zijn veevoeder, kunstmest en landbouwmachines.

a. *Veevoeder.*

Hierover is ten dele reeds gesproken bij de behandeling van de wereldgraanpositie. Naast granen, die belangrijk zijn voor de productie van vlees en eieren, dienen de veevoeders te worden vermeld, die in het bijzonder bij de melkproductie een belangrijke rol spelen.

Ook voor deze veevoeders, het belangrijke eiwithoudende bijproduct van de oliëfabricage, geldt, dat de wereldproductie te gering is om aan de vraag van de importerende landen te voldoen.

De Marshall-landen berekenden hun totale importbehoeften in duizenden tonnen als volgt:

1947/48	1948/49	1949/50	1950/51
3.562	4.359	4.746	5.000

Te Parijs werden deze cijfers op grond van de beoordeeling van de wereldpositie van dit product met 1½ miljoen ton per jaar verlaagd. Dit betekent een vermindering met ongeveer 40 pCt. Om een indruk te geven van de gevolgen van een tekort aan veevoeders voor de melkproductie zij vermeld, dat met 1 miljoen ton veevoeders ongeveer 2½ miljoen ton melk kan worden geproduceerd.

Ook in de Verenigde Staten bleek men van mening te zijn, dat de internationale veevoederpositie nog jaren précair zal blijven.

b. *Kunstmeststoffen.*

Over de fosfaat- en kalimeststoffen is te Washington niet lang gesproken.

Reeds te Parijs was door de Europese Commissie uitgemaakt, dat de voorziening van fosfaatmeststoffen geen bijzondere moeilijkheden biedt, omdat er voldoende ruw fosfaat ter beschikking is, met name in Frans Noord-Afrika, om in alle Europese behoeften te kunnen voorzien.

Ook de kalipositie is bevredigend, indien althans mag worden aangenomen, dat de kali-export uit de Russische zone van Duitsland in de toekomst ongehinderd kan plaats vinden.

De moeilijkheden concentreerden zich te Washington evenwel om de stikstofmeststoffen. Het belang van stikstof voor de landbouwproductie is zeer groot. In het Parijse rapport wordt medegedeeld, dat één ton stikstof een meerproductie van 15 ton graan kan bewerkstelligen.

In verband met de précaire wereldgraanpositie is het

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 25 Februari jl., blz. 144 en „E.-S.B.” van 3 Maart jl., blz. 169.

dan ook van het grootste belang te achten, dat een zo ruim mogelijke stikstofvoorziening kan plaats hebben.

Ook voor de productie van aardappelen, suikerbieten, gras en vele andere landbouwgewassen is stikstof een onontbeerlijke factor. Zo zou bijv. het hierboven geschetste tekort aan veeoekoen voor een belangrijk deel kunnen worden gecompenseerd door een hogere grasproductie, indien er maar voldoende stikstof beschikbaar zou zijn. Helaas is dit niet het geval.

De importbehoefte van de Marshall-landen aan stikstof (berekend als N²) is voor 1947/'48 geschat op 440.000 ton. Slechts \pm 170.000 ton kan daarvan door import uit het Amerikaanse continent worden gedekt. Er blijft over een tekort voor 1947/'48 van 270.000 ton.

Van Europese kant werden de kwade gevolgen van dit tekort in schrille kleuren afgeschilderd. De Amerikanen stelden daartegenover, dat zij de indruk hadden, dat Europa zelf meer stikstof zou kunnen produceren, indien het:

1. een hogere prioriteit zou geven aan de beschikbaarstelling van kolen voor de stikstoffabricage,
2. de grootst mogelijke beperking zou toepassen op het gebruik van stikstof voor andere doeleinden (bijv. ammonia, voor plastic etc.).

De Amerikaanse schatting van de in Europa onbenutte capaciteit voor de fabricage van stikstof bedroeg \pm 400.000 à 500.000 ton. De juistheid van die cijfers werd door de Europese landen betwist. Een onderzoek, dat naderhand door Europese deskundigen werd ingesteld, heeft uitgewezen, dat er geen sprake is van een ongebruikte capaciteit in de mate als door de deskundigen in de Verenigde Staten werd verondersteld. In een enkel geval moge het dan al mogelijk zijn (door meer kolen beschikbaar te stellen) meer stikstof te produceren, als regel kan de mate van kolenvoorziening niet beschouwd worden als de bottleneck voor de stikstofproductie. De moeilijkheden vloeien veeleer voort uit het feit, dat de reparatie en nieuwbouw van de in de oorlog beschadigde fabrieken slechts langzaam verlopen. Ook speelt de te geringe capaciteit voor de binding van ammonia tot stikstofmeststoffen in bepaalde gevallen een rol.

Hoe dit alles ook zij, het feit ligt er, dat er een belangrijk verschil is tussen de huidige Europese stikstofimportbehoefte en de exportcapaciteit van het Amerikaanse continent. Er mag niet op gerekend worden, dat dit verschil op korte termijn te overbruggen is. Dit is te betreuren, omdat het niet zal nalaten de agrarische productie ongunstig te beïnvloeden. Er is echter voor de toekomst gegronde hoop op een verbetering in de situatie. De Europese landen hopen n.l. omstreeks 1950 in staat te zijn volledig in de stikstofbehoefte door eigen productie te voorzien.

c. Landbouwmachines.

Groot is de behoefte in Europa aan tractoren en landbouwmachines. Voor tractoren is evenwel ook de productiecapaciteit in Europa aanzienlijk. In verband hiermede is de importbehoefte aan tractoren van het Amerikaanse continent zeer bescheiden. De Amerikaanse industrie moet zeker in staat worden geacht aan de door de Marshall-landen gemelde vraag te voldoen. Enige twijfel viel evenwel bij de Amerikanen te bespeuren aan de in het plan genoemde productiemogelijkheden in Europa. De praktijk zal moeten leren, of de Europese industrie inderdaad in staat zal blijken te zijn jaarlijks zulke grote aantallen tractoren (300.000 à 400.000) te produceren.

Ook op het gebied van de productie van landbouwmachines bestaat er in Europa een behoorlijke capaciteit. Onderstaande tabel demonstreert echter ten duidelijkste, dat de Marshall-landen niettemin nog in belangrijke mate op voorziening uit het Amerikaanse continent aangewezen zijn.

¹⁾ N = zuivere stikstof.

Landbouwwerktuigenpositie in de deelnemende landen, hun overzeese gebiedsdelen en West-Duitsland.

(in duizenden tonnen)

	1947/'48	1948/'49	1949/'50	1950/'51
Totaal benodigd ..	1.472	1.596	1.655	1.612
Productie	922	1.168	1.361	1.456
Netto importbehoefte	550	428	294	156
Waarde (in miljoenen \$)	275	214	174	78

Het valt niet gemakkelijk vast te stellen, of men in de Verenigde Staten in staat is in deze importbehoefte te voorzien. De tijd van voorbereiding te Parijs is te kort geweest om uitvoerige specificaties te maken van de benodigde werktuigen. Als gevolg daarvan is het moeilijk voor de Amerikaanse industrie om zich uit te spreken over haar leveringsmogelijkheden.

De eindindruk van de discussies is, dat voor het eerste Marshall-jaar niet meer, dan \pm 50 pCt van het door Europa gevraagde materiaal geleverd zal kunnen worden.

De structuur van de Europese landbouw.

Het Parijse rapport vermeldt, dat de Europese landen in grote trekken er naar streven de landbouw weer te herstellen op het vooroorlogse peil. Dit houdt in een terugkeer naar de vooroorlogse agrarische structuur, t.w. enerzijds een belangrijke productie van akkerbouwgewassen en daarnaast een veehouderijproductie, die behalve op veevoeder van eigen bodem in belangrijke mate steunt op veevoerimporten van het Amerikaanse continent. Deze hoog ontwikkelde veehouderij is in Europa vooral ontstaan, toen het veevoeder tegen lage prijzen van overzee kon worden verkregen.

Van Amerikaanse zijde werd er op gewezen, dat de tijd van goedkoop importvoeder uit de grote productiecentra voor grondstoffen wel eens voorgoed voorbij zou kunnen zijn. Immers, zowel in de Verenigde Staten als in Argentinië en Canada is men zich vooral tijdens de oorlog meer en meer gaan toeleggen op veehouderijproductie in eigen land. Het is niet aan te nemen, dat deze structurele wijziging op agrarisch gebied in de toekomst weer teniet zal worden gedaan. Is het onder deze omstandigheden wel realistisch — zo formuleerden de Amerikanen hun vraag — om weer terug te willen tot de situatie van vóór de oorlog?

In hoeverre dient de structuur van de landbouw in Europa wijziging te ondergaan, indien de verwachte prijsdaling in de agrarische grondstoffen achterwege zou blijven?

Van Europese zijde is hierop geantwoord, dat men niet mag vergeten, dat men in Europa geen andere keuze heeft dan datgene te produceren, wat Europa met haar dichte bevolking aan hoogwaardige voedingsmiddelen nodig heeft. Indien de productie daarvan op het Amerikaanse continent zou moeten geschieden, zou één van de belangrijkste bronnen van inkomsten voor de Europese economie voorgoed zijn opgedroogd.

Te verwachten valt, dat op de duur ook in Europa de koopkracht weer zal toenemen. Het Marshall-plan zal daartoe in belangrijke mate kunnen bijdragen. Deze toeneming van koopkracht betekent ook een toeneming van afzetmogelijkheden voor de meerwaardige voedingsmiddelen. Zelfs indien de grondstoffenprijzen blijvend op een hoger niveau komen te liggen, dan behoeft dit nog niet automatisch te betekenen, dat de Europese veredelingslandbouw geen bestaansreden meer heeft. Zeer waarschijnlijk is, dat er zich ergens op een hoger niveau weer een situatie zal gaan ontwikkelen, waarbij de toegenomen koopkracht voldoende is om een prijspeil voor de veredelde landbouwproducten te handhaven, dat afgestemd is op de dan geldende grondstoffenprijzen.

Hoe dit echter ook zij, er bestaat voor Europa geen alternatief, tenzij men zou besluiten de klok terug te zetten en terug te keren tot de primitieve agrarische structuur van vóór 1900. Dat zou evenwel voor Europa,

alwaar meer dan de helft van de bevolking haar bestaan rechtstreeks in de landbouw vindt, de grootste economische catastrofe betekenen, die het ooit zou kunnen treffen.

Het behoeft geen betoog, dat vraagstukken als het hierbovenvermelde van diepgaande betekenis zijn voor de ontwikkeling van de internationale agrarische economie in de toekomst.

Het heeft daarom wel zeer verhelderend gewerkt, dat het onderhavige onderwerp tijdens de bijeenkomst te Washington zo grondig kon worden behandeld.

* *

Tenslotte moge de vraag worden gesteld, wat het Marshall-plan voor de landbouw en voedselvoorziening van Nederland kan betekenen.

Deze vraag stellen is gemakkelijker dan haar beantwoorden. Veel hangt immers af van de omstandigheden, die thans nog niet op juiste waarde te schatten zijn.

Zo bestaat er bijv. nog geen enkele zekerheid omtrent het bedrag, dat uiteindelijk door het Congres voor hulp aan Europa zal worden vastgesteld. Een aanwijzing is te vinden in het voorstel, dat President Truman onlangs bij het Congres heeft ingediend. Voor de periode 1 April 1948—30 Juni 1952 werd door hem 17 milliard dollars gevraagd, waaronder 6,8 milliard dollars voor de eerste 15 maanden. (Zoals bekend, is dit voorstel van \$ 6,8 mld inmiddels verlaagd tot \$ 5,8 mld voor 12 maanden).

Om verschillende redenen is het moeilijk dit bedrag van \$ 17 mld te vergelijken met de cijfers van Parijs: De indruk bestaat evenwel, dat de discrepantie niet aanzienlijk is. Hierbij moet echter worden opgemerkt, dat bij de Amerikaanse cijfers rekening gehouden is met het prijspeil, dat gold op 1 November 1947. De cijfers van Parijs waren gebaseerd op het prijspeil van 1 Juli 1947. Aangenomen mag worden, dat gemiddeld de prijzen in dat tijdvak met ± 15 pCt zijn verhoogd.

Het bovenstaande houdt in, dat, indien wij even aannemen, dat de voorgestelde bedragen zonder wijziging zouden worden goedgekeurd, deze ten gevolge van de prijsstijgingen die hebben plaats gehad, hoeveelheden vertegenwoordigen, die kleiner zijn dan de in Parijs genoemde hoeveelheden.

Het spreekt vanzelf, dat, indien er op bovenstaande gronden gekort moet worden op onze import, die van niet-essentiële goederen in de eerste plaats wordt beperkt. Er dient dan ook rekening mee te worden gehouden, dat de vrij scherpe importrestricties voor producten als wijn, gedroogd fruit, etc., voorshands vermoedelijk weinig of niet kunnen worden verzacht, al was dan ook in het rapport van Parijs oorspronkelijk een aanzienlijke toeneming van de import dezer producten voorzien.

Er is evenwel nog een andere reden waarom er op gerekend moet worden, dat althans in het komende jaar de importen van voedingsmiddelen beneden het niveau zullen blijven, dat verondersteld is in het Parijse rapport. Dit is de wereldschaarste aan agrarische grondstoffen. Het is realistisch om daarmee rekening te houden.

Voor producten als broodgraan, voedergraan, stikstof en ook landbouwmachines staat thans wel reeds vast, dat de wereldpositie importen op een schaal, zoals te Parijs aangegeven, niet zal toelaten.

Alles tezamen genomen kan worden gezegd, dat men niet zal mogen verwachten, dat het verzorgingspeil voor voedingsmiddelen in 1948 belangrijk zal kunnen stijgen. Op zijn best mag men hopen op een zeer geleidelijke verbetering. Het tempo, waarin deze zal komen, hangt af van verschillende factoren, waarbij, naast de eventuele Marshall-hulp, de ontwikkeling van de wereldvoedselpositie een zeer belangrijke rol zal spelen.

Voor de Nederlandse landbouw dient vooral het productie-aspect van het plan op de voorgrond te worden geplaatst. Er dient met alle middelen naar te worden gestreefd, dat aan de productieverbodingen, die onze Re-

gering in het kader van het Marshall-plan op zich gaat nemen, wordt voldaan. Voor de landbouw zullen deze niet gering zijn.

De hierna volgende tabel voor een aantal belangrijke gewassen, aangevende het geschatte productie-areaal in duizenden ha in de komende jaren, moge dit demonstrenen. Ter vergelijking diene de gemiddelde productie in 1934/'38:

	1934/'38	1947/'48	1948/'49	1949/'50	1950/'51	1951/'52
tarwe	138	86	125	120	115	105
rogge	212	181	200	190	180	180
gerst	38	68	50	55	55	60
haver	141	163	150	156	160	160
suikerbieten	43	50	50	45	45	45
aardappelen	130	216	213	219	225	230
groenten (in duizenden tonnen) ..	820	930	1.000	1.035	1.050	1.080

Deze tabel geeft de indruk, dat sommige cijfers — met name die voor de productie van broodgranen — in vergelijking tot de vooroorlogse aan de lage kant zijn.

Men dient evenwel niet te vergeten, dat gedurende de oorlogsjaren onze bodem tengevolge van gebrek aan kunstmeststoffen in minder goede conditie is geraakt. Het zal enkele jaren vergen, alvorens de vooroorlogse conditie weer overal bereikt is.

Met betrekking tot de graanproductie dient er de aandacht op te worden gevestigd, dat mede onder invloed van de landbouwcrisiswetgeving de productie van broodgranen zich in de jaren 1934/'38 op een hoger peil heeft bewogen dan technisch verantwoord was.

Technisch gezien zou de meest juiste lijn in de te volgen agrarische productiepolitiek een uitbreiding van de verbouw van hakvruchten (aardappelen, suikerbieten, etc.) en voedergewassen zijn, ten koste van de graanverbouw.

Het aanzienlijke wereldgraantekort maakt het echter noodzakelijk, dat alle landen — en dus ook Nederland — zich inspannen om hun nationale productie zo hoog mogelijk op te voeren. Eventuele technische bezwaren kunnen daarom niet te zwaar worden geteld. Om deze reden is dan ook het productiedoel voor tarwe en rogge voor het komende seizoen belangrijk omhooggebracht.

Het spreekt vanzelf, dat de agrarische productiedoelen slechts dan kunnen worden bereikt, indien de benodigde technische hulpmiddelen (kunstmest, landbouwmachines) in voldoende mate aanwezig zijn. Ook het arbeidsprobleem speelt, zoals vanzelf spreekt, een rol. Doch vooral dient een beroep te worden gedaan op de producenten zelve, onze Nederlandse boeren. Hun medewerking is voor het doen slagen van het plan, voorzover dit op ons land betrekking heeft, onontbeerlijk. Wat voor onze boeren geldt, geldt echter voor het gehele volk. Slechts door eendrachtige arbeid en onderlinge samenwerking kan worden bereikt, dat de kans op herstel, die Nederland door het Marshall-plan geboden wordt, ten volle wordt benut.

Wassenaar.

Ir A. H. BOERMA.

DE SCHEEPSBOUW IN 1947.

Ook ditmaal neem ik Engeland's scheepsbouw als uitgangspunt voor een retrospectieve beschouwing ¹⁾. Weliswaar varieert de toestand in de onderscheiden landen, waar de scheepsbouw van oudsher wordt uitgeoefend, in detail, maar in grote lijnen heeft men allerwegen met dezelfde moeilijkheden, inhaerent aan het moeizaam proces van wederopbouw en aanpassing aan de werkelijkheid, te kampen. Bovendien geeft Engeland's scheepsbouw, die per 30 September jl. met een totale in aanbouw zijnde tonnenmaat van niet minder dan 2.113.000 B.R.T. (zijnde 53 pCt der op genoemde datum in de verschillende landen onderhanden „nieuwbouw“) nog steeds de toon aan.

De moeilijkheden, waarmee de Engelse werven gedurende het afgelopen jaar te kampen hadden, waren vele

¹⁾ Vgl. mijn artikel „De scheepsbouwindustrie“ in „E.-S.B.“ van 30 Juli 1947, blz. 609.

en velerlei. Niet slechts oefende de ontoereikende kolenproductie een ongunstige invloed uit, mede tot uitdrukking komend in onvoldoende staalproductie en -toewijzing aan de verwerkende industrieën²⁾, maar ook de vertraagde levering van tal van onmisbare onderdelen veroorzaakte stagnatie in afbouw en oplevering en was oorzaak, dat de kostprijs verder monteerde. Naar schatting zal het totaal der in 1947 door Engelse werven afgeleverde nieuwe schepen rond 900.000 ton bedragen, d.i. 30 pCt minder dan „the target” voor deze tak van industrie. Vergeleken met de productie in 1946, toen 1 miljoen ton aan nieuwe schepen werden afgeleverd, bedraagt de achteruitgang rond 100.000 ton, welke uitsluitend moet worden toegeschreven aan de vertraging, die het afwerken der schepen na de tewaterlating van het casco door bovengenoemde oorzaken ondervindt. Dit kan mede worden afgeleid uit de door Lloyd's gepubliceerde gegevens der gedurende de eerste negen maanden van 1947 in Engeland te water gelaten schepen, t.w. 815.000 ton, terwijl de totale tonnenmaat der gedurende dit tijdvak gereed gekomen en afgeleverde schepen slechts 669.000 ton bedroeg. Weliswaar leveren deze beide gegevens geen basis voor een volstrekt betrouwbare en nauwkeurige vergelijking, maar het is niettemin duidelijk, dat eerst wanneer beide totalen ongeveer in evenwicht zijn, van een normaal functionerend bedrijf kan worden gesproken.

De vermindering van het aantal werkuren van 47 tot 44 per week, waartoe men op 1 Maart 1947 gedwongen was te besluiten, zonder dat nochtans de basislonen aan de kortere werkweek werden aangepast, heeft de kostprijs eveneens nadelig beïnvloed. De trend der lonen, welke in de scheepsbouw en -reparatie worden betaald, blijkt uit gegevens per eind April door het „Ministry of Labour and National Service” gepubliceerd. Bedroeg het gemiddeld weekloon van de industrie-arbeider 123s 5d, de werknemer in de scheepsbouw en -reparatie slaat met 139s 5d (een bedrag, zelfs hoger dan het gemiddeld weekloon in de metaalindustrie, die op haar beurt tot de best betaalde behoort) het record. Onderstaand vergelijkend overzicht der lonen gedurende 1945/'47 geeft een duidelijk beeld van de stijgende tendens:

Arbeiders van 21 jaar en ouder	Gemiddeld weekloon incl. stukwerk en overtijd	Basisloon
Januari 1945	130/11	93/6
Januari 1946	126/8	98/—
April 1947	139/5	104/—

De kostprijs ondervond mede de nadelige invloed van de verdere verhoging van de prijs van stalen platen met 18s 6d per ton, waardoor de prijs per ton, die gedurende de achterliggende veertien maanden £ 17/4/6 per ton bedroeg, tot £ 18/3/- steeg. Het behoeft geen betoog, dat een dergelijke verhoging die — evenals iedere verhoging der materiaalprijzen gedurende de aanbouw — ten laste der opdrachtgevers komt, er in aanzienlijke mate toe bijdraagt de uiteindelijke bouwsom ver boven de geraamde kostprijs te doen uitgaan. Leerzaam is onderstaande tabel per eind April jl., waaruit de verhouding, waarin lonen en staalprijs tot de bouwkosten per ton draagvermogen staan, duidelijk blijkt:

	Gemiddeld uurloon voor de gehele industrie	Prijs per ton stalen platen	Nieuwbouw prijs per ton draagvermogen
Januari 1945	28,5	100	£ 26/10/- 100
„ 1946	29,3	103	28/10/- 107
„ 1947	33,5	117	31/10/- 121
„ 1948	—	183/0	112 37/00/- 142

De stijging der bouwrijzen sedert het eind van de oorlog wordt duidelijk geïllustreerd door de prijzen, welke gedurende het tijdvak najaar 1945—najaar 1947 voor de bouw van een 8.400 ton stoomschip, ingericht voor olie-stoken, werden betaald t.w.

²⁾ Sir Stafford Cripps deelde kortelings mede, dat wellicht aan enkele staalverwerkende industrieën grotere hoeveelheden zouden worden toegewezen met dien verstande, dat aan andere, waaronder de scheepsbouw, dan minder zou worden toegewezen.

Najaar 1945	£ 144.000
„ 1946	177.500
„ 1947	214.000

Een stijging dus van resp. 23,2 en 48,6 pCt. Ter vergelijking diene, dat in 1939 de bouwkosten van een dergelijk schip met een vaartsnelheid van 12,5 mijl rond £ 60.300 bedroeg, m.a.w. vergeleken met vóór de oorlog bedraagt de stijging niet minder dan 255 pCt.

In zijn redevoering ter gelegenheid van de laatste jaarvergadering van de P & O wees de Voorzitter, Sir William Currie, erop, dat de bouwrijzen van lijnvrachtschepen in 1914 £ 12 à £ 15 per B.R.T. bedroeg om in 1920 tot £ 30 à £ 36 per ton te stijgen. Thans bedraagt de bouwrijzen gemiddeld £ 55 à £ 66 per ton. Wat dit in feite betekent, blijkt uit de huidige kostprijs van een schip van het „Himalaya”-type, aldus Sir William, t.w. meer dan drie miljoen pond sterling, d.w.z. meer dan £ 110 per ton; in 1937/'38 bedroegen de bouwrijzen van een dergelijk schip £ 48 per ton. Het kan onder zulke volstrekt abnormale omstandigheden, die geen blijvend karakter kunnen hebben, geen verwondering wekken, dat de P & O met verdere vlootbouw de pas markeert *noch dat het bekende Ellerman Lines concern onlangs besloten heeft zes der geplaatste zestien bouwcontracten te annuleren. Het geldt hier contracten voor de bouw van schepen met een inhoud van 6.000 B.R.T. met een snelheid van 14 mijl ter waarde van rond £ 3.250.000.* Het is duidelijk, dat indien de lijnrederijen (die, willen zij in staat zijn haar lijnbedrijf van vóór de oorlog te hervatten, min of meer gedwongen zijn de verloren gegane tonnage te vervangen op straffe van verlies van „trading rights” en goodwill) nochtans aarzelen de risico's verbonden aan de huidige abnormale bouwrijzen te aanvaarden, de tramprederijen, niet geconfronteerd met de noodzaak de door molest verloren gegane tonnage te remplacieren, er de voorkeur aan geven haar kruut droog te houden. Weliswaar zijn gedurende de laatste maanden door vrachtaartrederijen, met name Noorse, wederom een aantal contracten in Engeland geplaatst, maar het geldt hier voornamelijk de bouw van tankers, waaraan een acuut tekort is en waaraan, indien de voortekenen niet bedriegen, ook gedurende de eerstvolgende jaren de behoefte groot zal zijn. Zulks ondanks het feit, dat de wereldtankvloot per eind September jl. uit 1.964 schepen metende rond 15 miljoen ton bruto en rond 23 miljoen ton draagvermogen bestond; d.w.z. de wereldtankvloot telt thans 264 schepen meer dan vóór de oorlog, terwijl de inhoud met ruim 5,8 miljoen ton is toegenomen. Niet slechts toont het gemiddeld draagvermogen, vergeleken met vóór de oorlog, een vermeerdering van ca vijftien pCt, maar ook de vaarsnelheid is aanzienlijk groter, een factor van betekenis, daar de tanker meestentijds vaart en slechts kort in laad- en loshavens vertoeft. Tegenover deze vlootvermeerdering, die overigens goeddeels voor rekening van Amerika komt, staat een zeer sterk toegenomen verbruik van aardolieproducten. Blijkens door het „Ministry of Fuel and Power” gepubliceerde gegevens bedroeg het wereldverbruik in 1947 rond 397 miljoen ton tegen 256 miljoen ton in 1938. J. A. Cogan van de Standard Oil schatte recentelijk het vermoedelijk wereldverbruik in 1951 (exclusief de U.S.S.R.) op 10 miljoen barrels per dag³⁾ tegen slechts 5,1 miljoen in 1937. Van de zijde der grote petroleummaatschappijen bestaat bij voortdurende vraag naar tankers op timecharter voor een duur van 5 tot 10 jaren, m.a.w. het is in vele gevallen mogelijk het plaatsen van een opdracht voor bouw te combineren met een timecharter van lange duur, welks revenuen bovendien zodanig zijn, dat op de aanschaffingswaarde zeer drastisch kan worden afgeschreven. De meeste vrachtaartrederijen geven er, teneinde van de huidige lonende vrachten nochtans profijt te trekken, de voorkeur aan tweedehands Amerikaanse schepen, die onmiddellijk dan wel op korte

³⁾ 1 V.S. barrel = 35 imperial gallons.

termijn in de vaart kunnen worden gebracht, te kopen dan wel schepen in eigendom aan de Engelse Regering toebehorend, met optie van koop, voor een aantal jaren te huren. Men profiteert zodoende van het gunstig getij en kan, wanneer de bouwrijzen dalen, alsnog tot nieuwbouw overgaan.

Zoals reeds vermeld, bedroeg op 30 September jl. Engeland's aandeel in de wereldscheepsbouw 53 pCt, vergeleken met 52 pCt eind September 1946. Het totaal van Scandinavië en Nederland bedroeg per ult. September jl. 787.000 ton. Italië, waar de scheepsbouw een aanzienlijke uitbreiding heeft ondergaan, zag de in aanbouw zijnde tonnage stijgen van 167.000 ton tot 220.000 ton. In Amerika daarentegen liep de in aanbouw zijnde tonnage van 354.000 ton tot slechts 178.000 ton terug.

Zweden slaagde er per 1 November, jl. niet slechts in de gedurende de oorlog verloren gegane tonnage (600.000 ton) te vervangen, maar tevens om de koopvaardijvloot, die thans goeddeels uit moderne, efficiënte en naar eigen bestek gebouwde schepen bestaat, vergeleken met vóór de oorlog met rond 200.000 B.R.T. uit te breiden. Drastische afschrijvingen, mede dank zij de gedurende de oorlog behaalde bedrijfsoverschotten, hebben de gemiddelde boekwaarde tot ver beneden de thans geldende aanschafprijzen doen dalen. Denemarken voegde in 1947 zeven en zestig schepen met een draagvermogen van 270.000 ton aan zijn vloot toe, die hiermede tot rond 85 pCt van de omvang van vóór de oorlog steeg. Weliswaar waren per eind October jl. rond 420.000 ton draagvermogen voor Deense rekening in aanbouw, maar een aantal der schepen, voor welker bouw gecontracteerd werd, zullen eerst in 1950/'51 gereed komen, terwijl ca 40 pCt der huidige Deense vloot bestaat uit schepen, welke meer dan 20 jaren oud zijn, zodat eerlang modernisering noodzakelijk zal zijn.

Noorwegen, dat in 1939 met slechts 500.000 B.R.T. minder dan Japan de vierde plaats op de ranglijst der zeevarende landen innam — rond een kwart der 4,8 miljoen B.R.T. grote Noorse handelsvloot bestond uit moderne, minder dan vijf jaren oude schepen — stelt krachtige pogingen in het werk om de door oorlogsgeweld geteisterde handelsvloot wederom op peil te brengen. Onderstaand overzicht der op 1 November jl. voor Noorse rekening in verschillende landen in aanbouw zijnde tonnage geeft een indruk van dit streven:

Land van aanbouw	Aantal schepen	B.R.T.	pCt
Zweden	128	868.000	50,0
Engeland	80	375.000	21,6
Noorwegen	160	218.000	12,6
Denemarken	18	103.000	5,9
Nederland	12	38.000	5,0
België	6	41.400	2,5
Italië	16	43.100	2,4
Totaal	420	1.736.500	100,0

Deze in aanbouw zijnde vloot bestond uit de navolgende scheepstypen:

	Aantal	B.R.T.	pCt
Vrachtschepen	329	787.700	45,4
Tankers	89	908.400	52,3
Factoryschepen voor de walvisvaart	2	40.400	2,3
Totaal	420	1.736.500	100,0

Door aankoop van tweedehands schepen, goeddeels Amerikaanse, vermeerderde de Noorse vloot gedurende 1947 met 156 schepen metende ca 562.000 B.R.T. Rekening houdend met door verkoop en verloren gaan van de vloot afgevoerde schepen, toonde de vloot blijkens door „Norske Veritas” gepubliceerde gegevens per 1 November jl., vergeleken met 1 Januari 1940, het navolgende beeld:

1 Januari 1940	1.955 schepen metende	4.736.000	B.R.T.
1 Januari 1947	1.586 „ „	3.315.000	„
1 November 1947	1.718 „ „	3.899.000	„

Met inbegrip van de factoryschepen voor de walvis-

vaart bestond de tankvloot onder Noorse vlag op 1 November jl. uit 241 schepen metende 1.574.300 B.R.T. d.i. rond 83 pCt van de Noorse tankvloot vóór de oorlog toen zij op de ranglijst der wereldtankvloot de derde plaats innam. Ter vergelijking moge ik erop wijzen, dat de wereldtankvloot op 1 October jl. rond 15 miljoen B.R.T. groot was. Hiervan bedroeg Amerika's aandeel 6.640.000 ton — waarvan rond 4.200.000 uit T-2 tankers bestaande — Engeland's aandeel 3.160.000 ton, terwijl op genoemd tijdstip 1.070.000 ton de Panamese vlag voerden.

Noorwegen's scheepsbouw — de jaarproductie bedraagt slechts ca 50.000 B.R.T. — blijft wat betekenis betreft, hoezeer ook sedert het eind van de oorlog naar uitbreiding der bestaande outillage wordt gestreefd, aanzienlijk bij die van Zweden en Denemarken ten achter. Zoals uit bovenstaand overzicht der voor Noorse rekening in aanbouw zijnde tonnage blijkt, zijn het in hoofdzaak schepen van kleiner type, die in het eigen land gebouwd worden.

Ik heb wat uitvoeriger bij Noorwegen stil gestaan, omdat de Noorse handelsvloot niet slechts voor Noorwegen zelf maar ook voor de wereldscheepvaart in haar geheel van de grootste betekenis is.

Wat tenslotte Amerika betreft, springt de voortdurend afnemende bedrijvigheid in de scheepsbouw, die gedurende de oorlog, zoals bekend, een topprestatie leverde, in het oog. Vergeleken met 1 Januari 1947 toonde de in aanbouw zijnde tonnage op 1 November jl. een vermindering van 50 pCt. Op 1 Januari jl. waren in totaal op alle Amerikaanse werven slechts 24 voor de grote vaart bestemde schepen, metende 132.000 B.R.T. in aanbouw. De oorzaak heb ik reeds in vorige bijdragen genoemd, t.w. de zeer hoge bouwkosten, waardoor concurrentie met het buitenland onmogelijk is.

Het voorgaande samenvattend blijkt, dat ondanks de bedrijvigheid in de scheepsbouw en uiteraard ook in de scheepsreparatie vooralsnog tal van moeilijkheden worden ondervonden. Gebrek aan staal — ook hier te lande en in Scandinavië — vertraagde levering van tal van vitale onderdelen, veroorzaken niet slechts aanzienlijk oponthoud maar doen tevens de bouwrijzen voortdurend stijgen. Het huidig peil is zodanig — en de levertijden zo lang, — dat men zich ernstig gaat afvragen of het, tenzij er een dwingende noodzaak tot het plaatsen van nieuwe contracten bestaat, wel verantwoord is op het thans geldende niveau tot bouw over te gaan. De lessen van het verleden zijn nog niet vergeten. Ook na de eerste wereldoorlog profeteerden velen, dat men de bouwrijzen van vóór 1914 niet meer zou terugzien. De langdurige depressie in de dertiger jaren heeft anders geleerd. Toen kon men grif contracten tot prijzen variërend van £ 7 tot £ 10 per ton draagvermogen voor 7/10.000 tonners voor de algemene vrachtaart plaatsen en de reders, die toen — hun kruut droog gehouden hebbende — tot vlootbouw overgingen, werden als weldoeners der mensheid geprezen.

„L'histoire se répète”; ik meen dat de reders, die met vlootvernieuwing resp. vervanging en uitbreiding wachten tot de bouwrijzen gedaald zijn, verstandig handelen. Het toekomstig prijsverloop zal hen ongetwijfeld in het gelijk stellen en hun balanspositie zal er wel bij varen.

Naschrift.

Inmiddels zijn de gegevens van Lloyd's Register per ulto December jl. gepubliceerd. Hieruit blijkt, dat in 1947 in de verschillende landen in totaal 837 schepen met een totale bruto inhoud van 2.111.886 ton te water werden gelaten. Het aandeel van Engeland (met inbegrip van Noord-Ierland) bedroeg 56,9 pCt. Op Engeland volgen Zweden met 222.598 B.R.T., Amerika met 164.848, Canada met 103.987, Frankrijk met 91.911, Nederland

met 87.801, Italië met 62.247 en Denemarken met 60.695 ton. In de hier te lande te water gelaten tonnage zijn begrepen elf schepen metende 16.378 ton voor buitenlandse rekening.

Op 1 Januari jl., was de navolgende tonnage in aanbouw:

Groot-Brittannië en Noord-Ierland	2.173.361	B.R.T.
Frankrijk	295.389	"
Zweden	261.605	"
Nederland	255.199	"
Italië	219.922	"
Britse Dominions		
(incl. Canada 148.250 B.R.T.)	200.055	"
Amerika	135.852	"
Denemarken	134.685	"
Spanje	108.431	"
België	81.280	"
Noorwegen	80.832	"
Rotterdam		C. VERMEY

INGEZONDEN STUK.

DE ECONOMISCHE EN FISCALE GEVOLGEN VAN DE VERHOOGING DER VERMAKELIJKHEIDSBELASTING.

De heer J. H. D. van der Kwast te 's-Gravenhage, schrijft ons:

Ik nam met veel belangstelling kennis van het artikel onder bovenstaande titel van de hand van Drs L. H. Klaassen in uw blad van 11 Februari jl. Hetgeen de heer Klaassen stelt ten aanzien van de prijsverlaging van 12 pCt en de doorberekening van de belasting boven 20 pCt aan het publiek is echter niet geheel in overeenstemming met de Prijzenbeschikking Bioscoop tarieven 1948 en ik wil niet nalaten hierop de aandacht te vestigen, omdat bij belanghebbenden, i.c. gemeenteraden en bioscoopexploitanten, hierdoor misverstand zou kunnen rijzen.

Bij het concipiëren van bovenbedoelde prijzenbeschikking heeft de gedachte voorgezet, dat op grond van de na-oorlogse belangrijk gestegen bezetting een verlaging der bioscoop tarieven mogelijk is. Gezien het feit, dat de bioscoop tarieven slechts met 15 à 20 pCt zijn gestegen ten opzichte van 9 Mei 1940 en dus belangrijk zijn achter gebleven bij de algemene prijsstijging en de stijging van de arbeidslonen, lag een verlaging van bioscoop tarieven, niet direct voor de hand, temeer, omdat de grote behoeften van de Schatkist via verhoging van de vermakelijkheidsbelasting dan weer tot een verhoging zouden noodzaken. Deze omstandigheden hebben dan ook geleid tot de oplossing van belastingverhoging bij een zoveel mogelijk handhaven van de huidige tarieven. Een verhoging van de vermakelijkheidsbelasting tot 35 pCt compenseert juist de mogelijke prijsverlaging op grond van de gestegen bezetting. Verhoging van de belasting boven 35 pCt geeft aanleiding tot tariefverhoging, waarbij de vraag rijst hoe het publiek hierop zal reageren. Deze reactie van het publiek zal voor de gemeenteraad een belangrijk punt van overweging moeten uitmaken, omdat hiermede de belastingopbrengst samenhangt. Interessant is de veronderstelling van Drs Klaassen, dat bij doorberekening van een verhoogde belasting aan de consument — dus bij verhoging van de huidige tarieven — de exploitant relatief in een ongunstiger positie komt en de opbrengst van de vermakelijkheidsbelasting niet evenredig aan het belastingpercentage zal toenemen. Ik zou hierbij willen aantekenen, dat het gevaarlijk is uit te gaan van vooroorlogse onderzoeken. De huidige omstandigheden zijn ingrijpend gewijzigd en alleen al de huidige verhouding tussen lonen en bioscoop tarieven zou vooral in de grote steden wel eens tot andere uitkomsten kunnen leiden. Een verhoging van de tarieven, die blijft binnen een gemiddelde van 10 cent, zal hier m.i. weinig invloed op de bezetting hebben. In kleinere provincieplaatsen daarentegen zal naar mijn verwachting een

verhoging van tarieven, dus een vermakelijkheidsbelasting boven 35 pCt, wel een tegendruk van het publiek opleveren, die zich uit in het nemen van goedkopere plaatsen met alle consequenties van dien voor de belastingopbrengst. Ter voorkoming van misverstand laat ik hier nog een berekening van de nieuwe tarieven na de verlaging volgen:

Huidige situatie;	in centen:
bruto prijs voor publiek bijv.	100
20 pCt vermakelijkheidsbelasting van 83,33	16,67
	83,33
2 pCt O.B. over 83,33	1,67
Oude netto prijs bioscoopexploitant excl. omzetbelasting	81,66
Verlaging volgens Prijzenbeschikking:	
9 pCt van de oude netto prijs	7,35
Nieuwe netto prijs bioscoopexploitant incl. omzetbelasting	74,31
35 pCt vermakelijkheidsbelasting	26,01
Nieuwe bruto prijs publiek	100,32

De tarieven stijgen dus niet met 3,5 pCt, doch blijven bij 35 pCt vermakelijkheidsbelasting in de praktijk gelijk.

Van de nieuwe netto prijs moet de bioscoopexploitant nog 3 pCt omzetbelasting betalen. In totaal bedraagt de prijsverlaging voor de bioscoopexploitant 81,66 minus 72,08 (74,31 — 2,23) = 9,58 of wel 11,73 pCt van de oude netto prijs, globaal dus 12 pCt.

Naschrift.

Voor de inderdaad juiste correctie, welke de heer van der Kwast in het artikeltje over de vermakelijkheidsbelasting heeft aangebracht, zijn wij hem zeer dankbaar. De conclusie wordt hierdoor, zoals vanzelf spreekt, niet aangeast. Ook kunnen wij het met hem eens zijn, dat het gevaarlijk is, voor-oorlogse elasticiteitscoëfficiënten toe te passen op na-oorlogse gegevens. Tot een dergelijke toepassing zijn wij in het artikel dan ook niet overgegaan.

L. H. KLAASSEN.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE BELGISCHE VISSERIJ.

De door de oorlog ernstig gehavende Belgische vissersvloot is in betrekkelijk korte tijd door herstel en nieuwbouw weer op het vooroorlogse peil gebracht en heeft dit thans zelfs iets overschreden. De vloot bestond aan het begin van dit jaar uit 513 eenheden (31.536 bruto ton met een voortstuwingskracht van 69.146 pk) tegen 510 eenheden (28.037 bruto ton en 59.672 pk) aan het einde van 1938. Met behulp van deze vloot werden in 1947 naar hoeveelheid tweemaal en naar waarde ongeveer viermaal zoveel vis en visserijproducten aangevoerd (haring en sprot inbegrepen) als vóór de oorlog, t.w. resp. 75 en 39 miljoen kg en 500 en 123 miljoen francs. Deze cijfers zijn volgens „V.E.V.-Berichten” van Januari 1948 „absoluut zonder voorgaande in de geschiedenis van het bedrijf”. Het blad wijst op twee factoren, die in de eerste plaats tot dit resultaat hebben bijgedragen, nl. een biologische en een technische factor. Wat de eerstgenoemde factor betreft, wordt gememoreerd, dat de visserij tijdens de oorlog, speciaal op de Noordzee en aangrenzende wateren, grotendeels stil kwam te liggen. In het licht hiervan is het begrijpelijk, dat na de oorlog veel grotere vangsten werden geboekt; door de visrijkdom was het bovendien niet nodig voor de vissers om naar de verder gelegen visgronden te trekken, zodat ook het aantal reizen veel groter kon zijn.

De visserij op het kustgebied, die in 1938 slechts 180.000 kg diepzwemmende vis opbracht, leverde in 1946 niet minder dan 7,9 miljoen kg op; over 1947 is naar verwachting het resultaat even groot geweest. De Belgische

visserij heeft er echter reeds rekening mede gehouden, dat door intensieve bevissing de visstand — vooral in de Noordzee — in enkele jaren tijds ernstig kan achteruitgaan¹⁾. Hier komt de technische factor naar voren. Bij nieuwbouw gaf de Belgische reder nl. de voorkeur aan grotere eenheden met grotere voortstuwingskracht per eenheid. Immers, zijn de dichtbij gelegen visgronden uitgeput, dan moeten de hoge kosten, verbonden aan langere reizen (brandstof), worden gecompenseerd door snellere verplaatsing en grotere vangstcapaciteit. Deze tweede factor — hoewel vnl. voor de toekomst van belang — heeft reeds thans veel bijgedragen tot de aanzienlijke stijging van de Belgische visaanvoer.

Naast een grote eigen aanvoer van vis heeft België in de afgelopen jaren bovendien veel vis geïmporteerd, t.w. zowel in 1946 als in 1947 ongeveer 13.000 ton diepzwemende verse vis (excl. dus heering en sprot), tegen slechts 6.600 ton in 1938. Tussen 1932 en 1939 werd de invoer van deze verse vis echter door contingenteringmaatregelen kunstmatig laag gehouden, terwijl sedert de bevrijding de invoer vrij is. Vooral Denemarken, welks vissersvloot in de oorlog sterk werd uitgebreid (in het bijzonder met het oog op de bevoorrading van Duitsland), heeft van deze vrije invoer geprofiteerd. Daar Duitsland als afzetgebied na de oorlog is weggefallen, heeft Denemarken zijn groot exportsurplus — aldus genoemd blad — voor een groot deel tegen consignatieprijzen op de Belgische markt „gedumpt”.

De verdubbeling, zowel van de eigen aanvoer als van de invoer van vis, karakteriseert de sterke stijging van de consumptie in België. Vóór de oorlog bedroeg het visverbruik in België slechts 4 kg per hoofd, thans 7 à 8 kg. De verruiming van de Belgische markt alleen zou echter — zo meent het tijdschrift van het Vlaams Economisch Verbond — niet voldoende zijn geweest om de afzet van het visserijbedrijf te blijven verzekeren. Een deel van de aanvoer moest hiertoe worden geëxporteerd; ondanks vele moeilijkheden is men hierin tot dusver geslaagd. De export van vis en visserijproducten over de eerste negen maanden van 1947 bedroeg rond 18.000 ton tegen 5.300 ton in de overeenkomstige periode van 1938. Verdeeld over de drie kwartalen was zij echter dalende, nl. resp. 11.000, 5.000 en 1.700 ton²⁾. Deze achteruitgang is — aldus het blad — slechts gedeeltelijk aan seizoensinvloeden toe te schrijven. Grotendeels moet dit verschijnsel worden verklaard uit de invloed van de exportbelasting, de

¹⁾ Vgl. „Koelen of vriezen” (I) door C. J. H. van den Broek in „E.-S.B.” van 26 Maart 1947, blz. 249.

²⁾ In het vierde kwartaal van 1947 heeft zich de achteruitgang voortgezet; thans ligt de Belgische visuitvoer bijna geheel stil (V.E.V.-Berichten van 15 Februari jl.).

hoge prijzen en vooral het gebrek aan betaalmiddelen in de invoerlanden. Wat de laatste oorzaak betreft, moeten in de eerste plaats het Duitse en het Franse afzetgebied van België worden genoemd, terwijl ook de export naar Italië, Oostenrijk, Polen en Tsjecho-Slowakije niet wil vlotten wegens clearingmoeilijkheden.

De conclusie, die het blad uit het voorgaande meent te moeten trekken, is, dat ordening en sanering van het importbedrijf zeer gewenst zijn. De invoer moet tot meer redelijke verhoudingen worden teruggebracht, zonder daarbij terug te keren tot de drastische contingenteringmaatregelen van 1932—1939. Vooral van een doeltreffende bestrijding van de consignatiezendingen uit Denemarken verwacht het blad veel goeds.

DE HANDELSBALANS VAN ENGELAND IN 1947.

Voor het eerst heeft de „Board of Trade” een overzicht gegeven van de handelsbeweging van Engeland naar landen met harde valuta, sterling- en niet-sterlinglanden, daarbij onderscheid makend tussen de voornaamste groepen van invoer- en uitvoergoederen en de totale heruitvoer.

Uit de gepubliceerde cijfers in de jongste „Board of Trade Journal” (zie ook „The Times” van 23 Febr. en uitvoeriger „The Financial Times” van 21 Febr.) blijkt, dat Engeland in 1947 een importoverschot met de „hard currency”-landen had ten bedrage van £ 575,6 miljoen, vergeleken met £ 452,3 miljoen in 1946. De handel met de overige landen was in 1947 nagenoeg in evenwicht; de import overtrof de export met slechts £ 15,6 miljoen (in 1946 had Engeland met deze landen echter een gunstige handelsbalans ten bedrage van £ 116,3 miljoen).

De handel van Engeland in 1947. (in miljoenen ponden).

Goederencategorieën	Landen met harde valuta	Andere gebieden sterling	Niet-sterling
Import	830,3	569,4	387,8
Voedsel, dranken en tabak ..	418,8	268,0	118,6
Grondstoffen en halffabrikaten	216,0	210,1	133,7
Geheel of in hoofdzaak afge- werkte producten	190,2	77,4	131,8
Export	236,5	571,9	328,7
Voedsel, dranken en tabak ..	13,5	32,7	18,5
Grondstoffen en halffabrikaten	14,7	4,8	14,7
Geheel of in hoofdzaak afge- werkte producten:			
Metaalwaren	103,5	271,1	175,5
Textielgoederen	54,5	128,7	41,6
Andere fabrikaten	45,3	115,5	63,2
Her-exporten	18,2	8,2	32,8

Het valt op, dat meer dan de helft van de totale import uit de landen met harde valuta bestond uit voedsel, dranken en tabak. De verdeling van de export over landen met zachte en harde valuta was respectievelijk 79 en 21 pCt. Voor de import waren deze percentages respectievelijk 59,5 en 46,5.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt vertoonde gedurende de gehele afgelopen week nog de tekenen van de spanning, welke voornamelijk door de ultimo-behoefte aan chartaal geld waren veroorzaakt of geaccentueerd. De bankbiljettencirculatie steeg nl. van 23 Februari tot 1 Maart met f 62 miljoen. De call-geld-rente werd op Maandag 1 Maart jl. verhoogd tot 1 $\frac{1}{4}$ pCt en is gedurende de gehele week op dit niveau gebleven. Ook de markt-disconto's voor schatkistpromessen vertoonden de sporen van de krapte ter geldmarkt, zij het ook dat zij aan het eind van de week een geringe neiging tot daling vertoonden. Practisch werd Juni t/m Januari-papier tegen 1 $\frac{7}{16}$ pCt verhandeld, met uitzondering van het schaarser aanwezige Julipapier, dat tegen 1 $\frac{5}{16}$ pCt werd aangeboden. In het begin der week werden de na Juli vervallende termijnen zelfs tegen 1 $\frac{1}{2}$ pCt verhandeld.

De aandelenmarkt onderging in de afgelopen week de invloeden van telkens weer oplopende depreciatievrees.

Hoogconjunctuur in de Verenigde Staten:

Economisch- Statistisch Kwartaalbericht

Research uitgave van
het Nederlandsch Economisch Instituut

Jaarabonnementen f 6.50
voor abonnés E.-S.B. f 5.—

Telefoon 38340, Rotterdam
Giro no. 8408

Het koersniveau werd hierdoor telkens iets omhoog gedreven, hoewel nu en dan correcties niet uitbleven. Men vraagt zich af, waarom of de externe waarde van de Nederlandse gulden zou moeten worden verlaagd, omdat het prijs- en kostenpeil in ons land lager is dan bijna overal ter wereld. Voor Engeland schijnt men hetzelfde te verwachten, hoewel de prijs- en kostensituatie daar te lande nog gunstiger is dan te onzent. Het valt moeilijk in te zien, wat deze landen met een depreciatie zouden kunnen winnen. Vergroting van de export lijkt niet in belangrijke mate mogelijk wegens het ontbreken van de nodige middelen in de goederensfeer, en verkleining van de import ligt niet voor de hand, gezien de zeer rigide invoercontrole in deze landen.

Niettemin houdt de beurs in ernstige mate met een waardevermindering van de gulden rekening, gezien de sterke koersstijging van de binnenlandse dollarlending naast de verhoging van de aandelenkoersen. De 3 pCt Nederlandse staatslending, luidende in dollars, noteerde op 5 Maart 1948 niet minder dan 108 pCt. Dat devaluatiegeruchten zo gemakkelijk zich uiteten in koersstijgingen, wordt wel in belangrijke mate veroorzaakt door de steeds toenemende stroom van belegging zoekende gelden, welker bronnen in deze overzichten reeds meermalen werden aangegeven.

Onderstaand staatje geeft van de beweging der aandelenkoersen in de afgelopen week een duidelijk beeld:

	27 Febr. 1948	5 Mrt 1948
A.K.U.	187½	193½
v. Berkel's Patent	127½ GB	141½
Lever Bros. & Unilever C.v.A.	315	338½
Philips G.b.v.A.	385	412
Koninklijke Petroleum	357	375
H.A.L.	215½	233
N.S.U.	190½	206
H.V.A.	268½	268
Deli Mij. C.v.A.	222½	226
Amsterdam Rubber	191	190

STATISTIEKEN.

ZWEDSE RIKJSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
14 Febr. 1948	228	145	2.559	443	119	—	182
23 Febr. 1948	223	141	2.620	432	133	—	182
28 Febr. 1948	223	141	2.685	434	120	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's				45 dagen	Buiten-landse banken	Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar		Banken	Buiten-landse banken			
		Totaal	Staat					
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7	
14 Febr. 1948	2.589	967	665	223	68	202	4	
23 Febr. 1948	2.562	1.009	653	252	68	189	4	
28 Febr. 1948	2.736	931	633	191	68	181	4	

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Metaal-voorraad	Buiten-wissels	Disconto's en voor-schotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
14 Febr. 1948	5.605,9	132,8	192,0	48,5	4.027,3	1.295,2
23 Febr. 1948	5.603,6	122,2	174,6	48,5	4.024,2	1.254,8
28 Febr. 1948	5.624,5	100,9	182,2	48,5	4.166,4	1.123,5

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 8 Maart 1948.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank " —) Agentsch. " 1.000,—	f 1.000,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.000.000.000,—
Beleningen: (incl. voor-schotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank f 148.786.452,66) Bijbank " 3.129.723,13 Agentsch " 11.640.901,20	
Op effecten, enz.	f 163.557.076,99	
Op goederen en celen	f 162.776.863,52) 780.213,47	
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		f 163.557.076,99 ²⁾
Boekvoordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 551.276.147,88	
Zilveren munt, enz.	2.952.840,45	554.228.988,33
Papier op het buitenland	f 266.552.900,—	
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	101.983.938,07	
Buitenlandse betaal-middelen	5.169.534,49	373.706.372,56
Belegging van kapitaal, reserves en pensioen-fonds		81.209.209,91
Gebouwen en inventaris		3.500.000,—
Diverse rekeningen		160.304.363,03
		f 4.836.507.010,82

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	12.452.579,46
Bijzondere reserves	32.247.868,69
Pensioenfondsen	16.974.414,37
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	124.332.230,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	2.933.727.540,—
Bankassigaties in omloop	156.955,75
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 986.745.378,85
Geblokkeerde saldo's van banken	42.128.692,35
Geblokkeerde saldo's van anderen	28.940.595,63
Vrije saldo's	480.193.746,69
	1.538.008.413,52
Diverse rekeningen	158.607.008,53
	f 4.836.507.010,82

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

²⁾ Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 39.529.875,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 149.801.982,—

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
18 Febr. '48	0,2	1.349,2	1.350	1.235,2	115,0
25 Febr. '48	0,2	1.349,2	1.350	1.231,6	118,6
3 Mrt '48	0,2	1.299,3	1.300	1.236,5	63,7

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
18 Febr. '48	0,3	270,6	11,6	22,1	401,5	11,7	296,3
25 Febr. '48	0,2	263,3	11,3	21,0	396,0	12,1	290,6
3 Mrt '48	0,2	327,6	10,5	20,7	404,3	18,5	293,5

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corres. in het buitenland en buitenlandsse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
26 Jan. '48	584.254	138.708	195.943	2.005	150.663
2 Febr. '48	583.958	232.537	139.961	2.005	148.810
9 " '48	584.022	246.137	114.698	2.000	150.114
16 " '48	580.885	255.166	102.100	2.000	152.524
23 " '48	584.204	272.552	121.576	2.000	158.994
1 Mrt '48	554.269	276.907	102.967	—	178.510
8 " '48	554.229	266.553	107.153	1.000	163.557

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant				Vrije saldi
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen		
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158	
26 Jan. '48	2.911.251	856.524	101.714	35.806	508.673	
2 Febr. '48	2.953.413	909.063	70.084	39.930	475.005	
9 " '48	2.921.575	946.746	73.679	35.757	462.176	
16 " '48	2.900.739	992.839	42.372	28.993	476.015	
23 " '48	2.896.639	1.013.627	44.478	35.785	464.375	
1 Mrt '48	2.959.043	974.150	64.501	29.928	487.737	
8 " '48	2.933.728	986.745	42.129	28.941	480.194	

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse devisa	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
29 Jan. 1948	25.980	13.307	7.084	799	793	52.562
5 Febr. 1948	25.980	12.889	8.159	804	721	52.577
12 " 1948	25.546	12.807	8.018	605	732	52.626
19 " 1948	25.643	12.938	7.029	558	727	52.526
26 " 1948	25.348	12.515	7.308	562	672	52.606
4 Maart 1948	25.424	12.878	6.914	1.016	526	53.485

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
29 Jan. 1948	637	168.047	79.736	60	6.397	499
5 Febr. 1948	637	168.477	80.790	3	5.772	499
12 " 1948	637	167.887	80.160	1	5.805	498
19 " 1948	637	167.092	79.243	4	5.825	497
26 " 1948	637	166.795	79.140	5	5.516	497
4 Maart 1948	637	168.071	79.846	5	6.015	496

- ¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”. ten bedrage van 64.597 miljoen francs.
³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

IN- EN UITVOER VAN BELGIË¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	
Maandgemiddelde 1936/38	2.868	2.019	1.912	1.859	— 160
Maandgemidd. '46	1.644	4.380	620	2.471	— 1.909
Januari 1947	1.720	6.040	605	2.673	— 3.367
Februari 1947	1.418	5.257	706	4.308	— 949
Maart 1947	1.788	6.040	905	4.831	— 1.209
April 1947	2.261	6.583	1.100	5.341	— 1.242
Mei 1947	2.496	6.247	1.184	5.430	— 817
Juni 1947	2.416	6.368	1.173	5.787	— 581
Juli 1947	2.425 ²⁾	6.139 ²⁾	1.343	5.775	— 364 ²⁾
Augustus 1947	2.606 ²⁾	7.190 ²⁾	997	3.890	— 3.300 ²⁾
September 1947	2.441 ²⁾	6.865 ²⁾	1.275 ²⁾	6.145 ²⁾	— 720 ²⁾
October 1947	2.817	8.673	1.297	6.233	— 2.440
November 1947	2.648	8.845	1.115	5.453	— 3.392

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

²⁾ Gecorrigeerde gegevens.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Febr. 1948	14 Febr. 1948
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 1013.626.919,05	f 955.781.315,66
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 657.359,07	„ 310.121,55
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 365.607.852,75	„ 386.724.772,48
Voorschotten op ultimo Januari 1948 a. d. gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 52.037.202,28	„ 52.037.202,28
Vorderingen in rekening-courant op: Nederlands-Indië	„ 715.140.138,05	„ 716.952.460,61
Suriname	„ 30.951.696,68	„ 30.951.696,68
Curacao	„ 7.365.117,10	„ 7.263.117,10
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	10.583.509,91	11.657.465,—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 212.157.846,74	„ 214.343.555,82
Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1371.704.600,—	f 1371.704.600,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. in gevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 2000.000.000,—	„ 2000.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij de Nederl. Bank N.V. is geplaatst m/fil) f 6.831 m/m w.o. garantie Bretton Woods f 785 mill.	„ 6046.900.000,—	„ 6029.000.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 148.187.934,—	„ 149.194.753,50
Schuld op ultimo Januari 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 495.548.503,75	„ 494.121.904,55
Andere staatsbedrijven	„ 5.797.944,82	„ 5.701.238,99
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 2994.306.430,49	„ 2973.307.323,33

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	
Jan. '47	762	201	280	108	— 93
Febr. '47	1.312	313	178	97	— 216
Mrt '47	1.023	256	234	138	— 118
April '47	1.353	339	466	143	— 196
Mei '47	1.286	356	635	134	— 222
Juni '47	1.685	470	478	121	— 349
Juli '47	1.825	425	558	141	— 284
Aug. '47	1.374	337	510	163	— 174
Sept. '47	1.425	335	497	160	— 175
Oct. '47	1.437	381	581	217	— 164
Nov. '47	1.400	409	702	202	— 207
Dec. '47	1.665	431 ²⁾	724 ²⁾	235 ²⁾	— 196 ²⁾
Tot. '47	16.547	4.253 ²⁾	5.843 ²⁾	1.859 ²⁾	— 2.394 ²⁾
Tot. '46	11.764	2.305	3.919	785	— 1.520
Tot. '39	24.306	1.517	2.708	966	— 551
Jan. '48	1.267 ²⁾	383	308 ²⁾	140	— 243

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek”.

²⁾ Gecorrigeerde cijfers.

³⁾ M.I.v. Januari 1948 nettogewicht.

Announces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

HAVENBEWEGING.

To Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen aangekomen zeeschepen ¹⁾.

Tijdvak	Rotterdam		Amsterdam		Antwerpen	
	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen
1939	12.026	19.392.128	3.110	4.024.738	9.524	15.888.710
1945	1.344	2.063.632	470	458.800	3.585	11.129.932
1946	4.464	5.911.539	1.706	1.817.922	5.284	9.312.726
1947	5.974	9.883.446	2.443	2.769.462	8.013	16.762.921
1948						
Januari	513	900.645	208	217.476	676	1.426.923
1 t/m 7 Febr.	138	203.909	43	44.651		
8 t/m 14 Febr.	159	228.367	56	89.006		
15 t/m 21 Febr.	129	217.265	48	59.060		

¹⁾ Bronnen: „Mededelingen Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland”; Dienst Gemeente Handelsinrichtingen, Amsterdam; Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam; Economische dienst van de haven, Antwerpen.

N.V. Gemeenschappelijk Bezit van Aandeelen Philips' Gloeilampenfabrieken

gevestigd te Eindhoven.

UITGIFTE van

**f. 18.477.000.- 6% Cum. Pref. Winstd. Aandelen aan toonder
tot de koers van 120 pCt.,**

en van

**f. 52.220.250.- Gew. Aandelen aan toonder
tot de koers van 200 pCt.**

in de N.V. Gemeenschappelijk Bezit van Aandeelen Philips' Gloeilampenfabrieken, ten volle delende in de resultaten van 1 Januari 1948 af.

(Uitsluitend voor houders van 6% cum. pref. winstd. aandelen resp. gewone aandelen zowel in de N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken - niet in het bezit der vennootschap zijnde - als in de N.V. Gemeenschappelijk Bezit van Aandeelen Philips' Gloeilampenfabrieken),

verdeeld in aandelen van nominaal f. 750.- en onderaandelen van nominaal f. 75.-

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen en onderaandelen openstelt op

DINSDAG 23 MAART 1948

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

ten kantore van de:

ROTTERDAMSCH E BANK N.V., te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage,

Fa. DUNLOP & PHILIPS, te Amsterdam,

AMSTERDAMSCH E BANK N.V., te Amsterdam,

NEDERLANDSCH E HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V., te Amsterdam,

Heren PIERSON & CO., te Amsterdam,

Fa. FRED. PHILIPS, te Zaltbommel,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 9 Maart 1948. Prospectus en inschrijvingsformulieren zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN

De Raad van Bestuur

Eindhoven, 9 Maart 1948.

KONINKLIJKE ZWAVELZUURFABRIEKEN

voorheen **KETJEN N.V.**

gevestigd te Amsterdam.

UITGIFTE van 4500 gewone aandelen

aan toonder (desgewenst op naam)

elk groot f 750.— nominaal,
ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1948
en volgende jaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op
bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor houders van
gewone aandelen, openstelt op

MAANDAG, 15 MAART 1948

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur, bij
haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage

tot de koers van 125 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 5 Maart 1948.
Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de
kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Amsterdam, 5 Maart 1948.

Reeds abonné?

Vraag anders
proefnummer.

Tijdschrift voor Interne Bedrijfsorganisatie

bij Bkh. of rechtstr. aan Uitg. Schuyt N.V. Postbus 7 Baarn.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

COUPONBETALING

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN

gevestigd te Eindhoven.

UITGIFTE van f. 75.000.000.- 3 1/2 pCt. 25-jarige obligatiën, in stukken van nom. f. 1000.- aan toonder.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde obligatiën open-
stellen op

DINSDAG 16 MAART 1948

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij hun kantoren te AMSTERDAM, ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE, voor zoover
aldaar gevestigd,

tot de koers van 101 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 9 Maart 1948.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar:

ROTTERDAMSCH E BANK N.V.

AMSTERDAMSCH E BANK N.V.

NEDERLANDSCH E HANDELMAATSCHAPPIJ, N.V.

PIERSON & CO.

Amsterdam, 9 Maart 1948.

Kon. Ned. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants — Schiedam

HANDELSVERKEER IN BEIDE RICHTINGEN!

zegt Canada

Het Canadese handelsverkeer gaat inderdaad in twee richtingen. De totale export en de totale import zijn volkomen in evenwicht wat de waarde betreft. Aan exporteurs in het buitenland biedt Canada grote en gevarieerde afzetmogelijkheden. Aan buitenlandse kopers biedt Canada een indrukwekkende rij grondstoffen en producten.

Als u wilt kopen of verkopen in Canada, stelt u zich dan in verbinding met de dichtstbijzijnde Canadese Handelsvertegenwoordiger. Hij is tot uw dienst in de volgende landen:

ARGENTINIË - AUSTRALIË - BELGISCHE CONGO - BELGIË - BRAZILIË - CHILI
CHINA - COLUMBIA - CUBA - EGYPTE - FRANKRIJK - GRIEKENLAND - GROOT-
BRITANNIË - GUATEMALA - HONGKONG - IERLAND - INDIA - ITALIË - JAMAICA
MALAKKA - MEXICO - NEDERLAND - NEWFOUNDLAND - NIEUW ZEELAND
NOORWEGEN - PAKISTAN - PERU - PORTUGAL - TRINIDAD - VENEZUELA
VERENIGDE STATEN - ZUID-AFRIKA - ZWEDEN.

THE FOREIGN TRADE SERVICE
DEPARTMENT OF TRADE & COMMERCE

OTTAWA

CANADA

BEZOEKT DE
CANADESE INTERNATIONALE JAARBEURS

Toronto, Canada, 31 Mei - 12 Juni 1948

Bekijkt en onderzoekt wat de wereldhandel u heeft aan te bieden. Vergelijkt de prachtige producten uit vele landen - van vele industrieën. Maakt nu plannen zelf de Canadese Internationale Jaarbeurs te bezoeken of een plaatsvervanger te sturen. Vraagt alle inlichtingen, ook over reis- en hotelaccommodatie aan uw dichtstbijzijnde Canadese Handelsvertegenwoordiger.

Vacatures

Industrieel concern zoekt voor leidende functie

financieel/commercieel expert

Bij voorkeur academisch gegradueerd, juridisch of economisch. Gegadigden moeten de nodige praktische ervaring hebben en in staat zijn leiding te geven ter zake van behandeling van problemen, welke zich voordoen bij het internationale betalingsverkeer en bij de toepassing van de binnenlandse monetaire maatregelen.

Verzocht wordt uitvoerig te reflecteren onder no. ESB 1162, Bur. van dit blad, Postbus 42, Schiedam, met bijvoeging van pasfoto „en profile” en „en face”.

ZWANENBERG'S FABRIEKEN N.V. te OSS vragen een

bekwaam medewerker

die na gebleken geschiktheid belast zal worden met de dagelijkse leiding van de administratie.

Vereist: Diploma H.B.S., Akte M.O. Boekhouden, S.P.D. of gelijkwaardige opleiding.

Candidaten moeten ervaring hebben op het gebied van kostprijsadm. en budgettering en bekend zijn met mechanische hulpmiddelen. Brieven, liefst met foto, te richten aan de afd. Personeelszaken.

De N.V. Eerste Nederlandsche Cement Industrie (E.N.C.I.), Postbus 1, Maastricht, vraagt voor zo spoedig mogelijk

een ervaren kracht

als hoofd van de afdeling Interne Contrôle, in het bezit van Staatspraktijkdiploma, akte M.O. Boekhouden of Moderne Bedr. Adm. en/of gevorderde accountantsstudie. Bij voorkeur met contrôlepraktijk op eerste-rangs accountantskantoor. Brieven met volledige inlichtingen te richten tot de Directie.

Het Landbouw-Economisch Instituut vraagt een

drs economie

voor economisch onderzoek op het gebied van de tuinbouw. Ervaring op het gebied van economisch onderzoek vereist. Kennis van tuinbouw gewenst.

Brieven met opg. van leeft., huidige werkring, huidige en verl. salaris, referenties e.d. te zenden naar van Stolkweg 29, Den Haag (Schev.)

Grote onderneming roept sollicitanten op voor de functie van

chef der administratie

Gegadigden moeten aan de volgende voorwaarden voldoen:

Leeftijd 30—40 jaar; grondige praktische en theoretische kennis der moderne bedrijfsadministratie, zowel op het gebied van handels- als fabrieksondernemingen; goed organisatievermogen; in staat leiding te geven aan een omvangrijk personeel.

Salaris in onderling overleg vast te stellen; uitstekende sociale voorzieningen.

Sollicitanten moeten bereid zijn zich aan een psychotechnisch onderzoek te onderwerpen.

Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding, vroegere werkring, enz., onder bijvoeging van een recente pasfoto, binnen 14 dagen na plaatsing te richten aan het Advertentie Bureau Harte, Zaagmolendrift 35a, Rotterdam, onder no. 9842.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 29 FEBRUARI 1948

Kas, Kassiers en Daggeldningen	f 18.571.124,76
Nederlands Schatkistpapier	„ 640.630.479,15
Ander Overheidspapier	„ 515.124,98
Wissels	„ 798.498,84
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„ 17.790.512,76
Effecten en Syndicaten	„ 1.805.772,63
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	„ 10.665.820,95
Debiteuren	„ 101.153.272,54
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	„ 9.367.630,65
Gebouwen	„ 3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	„ 968.275,50
	f 805.766.512,76

Kapitaal	f 40.000.000,—
Reserve	„ 12.000.000,—
Bouwreserve	„ 3.000.000,—
Deposito's op Termijn	„ 83.569.823,34
Crediteuren	„ 651.638.486,39
Geaccepteerd door Derden	„ 260.538,25
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„ 14.329.389,28
Reserve voor Verleende Pensioenen	„ 968.275,50
	f 805.766.512,76

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro: 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5 Rotterdam (W).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) en overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor, Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).